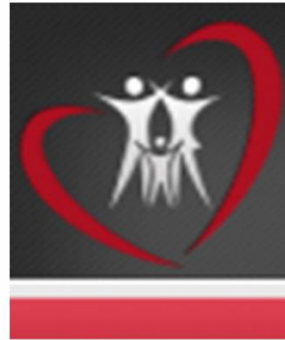

*Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 104/186
Zarządu Powiatu w Wąbrzeźnie
z dnia 29.04.2021 r.
Projekt*

**POWIATOWY PROGRAM
DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W POWIECIE WĄBRZESKIM
na lata 2021-2030**

Opracowanie:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie

Wąbrzeźno, kwiecień 2021 r.

Spis treści

I. Wprowadzenie	3
II. Zjawisko niepełnosprawności – ustalenie terminologiczne	5
1. Teoretyczne i prawne aspekty niepełnosprawności	5
2. System wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w Polsce	7
III. Charakterystyka Powiatu Wąbrzeskiego	9
IV. Diagnoza i ocena sytuacji osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w Polsce	13
1. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności	16
2. Opieka zdrowotna	21
3. Edukacja	22
4. System pomocy społecznej	25
5. Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa	30
6. Rehabilitacja społeczna	33
6.1 Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	34
6.2 Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	35
6.3 Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	37
6.4 Sport, kultura, rekreacja i turystyka osób z niepełnosprawnościami	38
6.5 Warsztat Terapii Zajęciowej	39
V. Programy i projekty realizowane na rzecz osób z niepełnosprawnościami	41
VI. Instytucje, organizacje pozarządowe i inne jednostki działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Powiecie Wąbrzeskim	48
VII. Ogólne założenia programu	49
1. Podstawy prawne programu	49
2. Adresaci programu	50
3. Cel i obszar działania programu	50
4. Realizatorzy programu	50
VIII. Analiza SWOT	51
IX. Cele „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim na lata 2021-2030”	54
X. Realizacja celów szczegółowych	55
XI. Monitoring i ewaluacja programu	61
XII. Źródła finansowania Programu	62
XIII. Podsumowanie	62
Załącznik do Programu - Monitoring Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim na lata 2021 -2030.	

I. Wprowadzenie

Niepełnosprawność jest bardzo złożonym zjawiskiem. Stanowi przedmiot zainteresowań wielu nauk, przyjmując odrębne definicje według własnych potrzeb badawczych. Interdyscyplinarny charakter pojęcia niepełnosprawności ma w dużej mierze wpływ na postrzeganie społeczne osób z niepełnosprawnością, które na przestrzeni lat w znaczący sposób ewoluowało.

Podstawą pojęcia niepełnosprawności powinna być godność jako nadrzędna wartość każdego człowieka, dająca gwarancję przestrzegania jego praw. Sposób postrzegania przez społeczeństwo osób z niepełnosprawnościami wynika najczęściej ze stereotypów, zwyczajów, wierzeń, ideologii i polityki.

Istotną rolę w sposobie postrzegania i definiowania niepełnosprawności ma rozwój społeczny. Przez większą część XX wieku niepełnosprawność utożsamiana była z wadą ciała lub umysłu. Dotyczyła ludzi kalekich, niesłyszących, niewidomych, chorych, upośledzonych umysłowo i przykutych do wózków. Określano ją pojęciem deficytu, gdyż łączyła ze sobą zaburzenia rozwojowe jednostki z problemami w sferze społecznej. Aktualnie jest zjawiskiem, które nabiera coraz większego znaczenia dla funkcjonowania współczesnych społeczeństw, sprowadza się jednak do tragedii osobistej jednostki.

Udział osób z niepełnosprawnością w populacji globalnej i w poszczególnych krajach sięga od kilkunastu procent do jednej piątej ogółu ludzkości. Zarówno w Polsce, jak i w Europie można zaobserwować tendencję rosnącą. Społeczny i kulturowy wymiar determinuje znaczenie niepełnosprawności, która odzwierciedla cechy społeczeństwa, jego system ekonomiczny i polityczny oraz organizację społeczną.

Pozycja osób z niepełnosprawnością uzależniona jest bez wątpienia od warunków jakie stwarza system i społeczeństwo. Niepełnosprawność wymaga wsparcia nie tylko jednostek czy organizacji, które od lat są partnerami w tworzeniu spójnej i efektywnej polityki na rzecz osób z niepełnosprawnością, a przede wszystkim ogółu społeczeństwa. Od współpracy tych dwóch sektorów zależy, czy osoby z niepełnosprawnością będą przyczyniać się do rozwoju społeczno-gospodarczego i zmiany społecznej świadomości czy też będą sprzyjać wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

Problemy osób z niepełnosprawnością od lat są jedną z ważniejszych kwestii społecznych.

Rzeczywisty rozwój polityki społecznej przyczynił się do zmiany w sposobie postrzegania osób z niepełnosprawnością w otoczeniu. Bez wątpienia pogłębianie świadomości społecznej oraz wzrost wiedzy o prawach i potrzebach osób z niepełnosprawnością ma związek z zaangażowaniem i współpracą różnych instytucji i organizacji działających na ich rzecz.

Biorąc pod uwagę zakres zjawiska, niezaprzeczalnym staje się konieczność podejmowania przez państwo a także instytucje samorządowe i organizacje pozarządowe różnorodnych działań i wysiłków zmierzających do rehabilitacji tych osób oraz eliminowania barier ograniczających bądź utrudniających ich funkcjonowanie w społeczeństwie. Proces przywracania do życia w społeczności lokalnej osób z niepełnosprawnością będzie w pełni efektywny tylko wtedy, gdy rehabilitacja społeczna prowadzona będzie w sposób kompleksowy.

Ważnym elementem polityki państwa, której celem jest minimalizowanie skutków niepełnosprawności oraz zaspokajanie potrzeb tych osób we wszystkich obszarach życia są działania na rzecz osób z niepełnosprawnością. Zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu tej grupy osób wymaga odpowiedniej analizy i rozpoznania potrzeb.

Polityka lokalna oraz realizacja zadań z zakresu integracji społecznej na rzecz osób z niepełnosprawnością podejmowana jest przez organy poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego o charakterze lokalnym na szczeblu gminy i powiatu. Realna diagnoza potrzeb mieszkańców oraz niwelowanie problemów wynikających z niepełnosprawności zachodzi właśnie na tym poziomie. Realizowanie przez władze lokalne zarówno zadań własnych, jak i zleconych przed administrację rządową ma służyć przede wszystkim zaspokojeniu szeroko rozumianych potrzeb i interesów społeczności lokalnej. Chodzi tu zarówno o potrzeby związane bezpośrednio z warunkami życia i pracy, jak również o potrzeby pośrednio kształtujące jakość życia.

Konieczność sprostania wyzwaniom ekonomicznym, technologicznym i społecznym jest wynikiem ewolucji kultury, który bez wątpienia nawiązuje do zmian. Zmieniające się uregulowania formalno-prawne oraz uwarunkowania społeczne determinują podejmowanie przez Powiat Wąbrzeski nowatorskich i aktualnych działań na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Specyfika oczekiwań osób z niepełnosprawnością oraz ich potrzeb w zakresie różnych dziedzin życia społecznego wymaga ciągłej aktualizacji i podejmowania wielu działań, które stwarzają warunki do rozwoju, aktywności i zaradności.

Kompleksowy charakter działań dotyczy wszystkich sfer życia społecznego i zawodowego osób z niepełnosprawnością. Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej powinna wspierać i umacniać ich prawa, eliminować wszelkie przejawy dyskryminacji oraz przyczynić się do stworzenia warunków, które zapewniają godne i możliwie pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim na lata 2021-2030, zwany dalej „Programem” jest dokumentem, który określa i koordynuje działania w zakresie polityki lokalnej i społecznej osób z niepełnosprawnością z równoczesnym poszanowaniem ich praw.

Niniejszy Program stanowi kontynuację kierunków działań, jakie zostały zawarte w programie przyjętym przez Radę Powiatu na lata 2014-2020 przy aktywnej współpracy podmiotów działających na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Program opracowany został w oparciu o informacje uzyskane z poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, jednostek organizacyjnych powiatu, organizacji społecznych oraz własnych danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie.

Podstawę prawną do opracowania niniejszego programu stanowią zapisy art. 35 a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573) zgodnie z którą do zadań powiatu należy opracowanie i realizacja, zgodnych z przyjętą powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób z niepełnosprawnością w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób z niepełnosprawnością, postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U nr 78, poz. 483) oraz Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. zatytułowaną „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych” (M.P. 1997 nr 50 poz. 47).

Zapewnienie odpowiednich warunków lokalnych i usług pomocowych wspierających osoby z niepełnosprawnością na terenie Powiatu Wąbrzeskiego, które umożliwią bądź w znacznym stopniu ułatwią im samodzielne funkcjonowanie w życiu społecznym, zawodowym oraz kulturalnym stanowią istotę Programu.

Podstawą realizacji zamierzonych celów w Programie jest czynne uczestnictwo i współpraca z samorządami gminnymi, jednostkami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Program opiera się na problematyce założeń teoretycznych i prawnych dotyczących niepełnosprawności, diagnozie posiadanych informacji w zakresie dotychczasowych działań na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz konkretnych założeniach Programu na poziomie powiatu. Został opracowany w taki sposób, aby umożliwić w przyszłości dokonywanie zmian na różnych etapach jego realizacji z uwagi na zmieniające się oczekiwania, potrzeby oraz warunki.

Czynnikiem determinującym realizację programu jest stworzenie odpowiednich warunków osobie z niepełnosprawnością, aby wyraziła aprobatę włączenia się w życie społeczne, a społeczeństwo przyjęło tę osobę z poszanowaniem jej godności jako źródła wolności i praw człowieka.

II. Zjawisko niepełnosprawności – ustalenie terminologiczne

Niniejszy rozdział ma na celu zaprezentowanie wybranych definicji niepełnosprawności i regulacji prawnych dotyczących osób z niepełnosprawnością, zawartymi w priorytetowych dokumentach krajowych, Unii Europejskiej, ONZ i innych.

Współcześnie niepełnosprawność jest różnie postrzegana w przestrzeni społecznej i publicznej. Mimo rozpowszechniania idei praw człowieka, rozwoju społeczeństw w duchu empatii i zrozumienia drugiego człowieka, poszanowania jego godności i funkcjonowania w prawie zakazów dyskryminacji, nadal często pojawiają się w społeczeństwie postawy negatywne związane ze wstydem, niezrozumieniem, brakiem podstawowych uczuć czy nieznanością istoty niepełnosprawności.

Od wielu lat regulacje prawne, tak krajowe, jak i międzynarodowe są coraz bardziej przychylne osobom z niepełnosprawnościami, a system instytucjonalnej pomocy i wsparcia podlega w Polsce ciągłym modyfikacjom, to jednak reakcje wielu osób na wprowadzane zmiany nie wydają się być zadowalające.

Podjęcie kompleksowych i na nowo przemyślanych działań może w rezultacie pozwolić na lepszą integrację społeczną osób z niepełnosprawnością i wykreowanie nowego, spójnego systemu społecznej inkluzji, w którym będą mieć miejsce wszyscy, i to na równych prawach.

1. Teoretyczne i prawne aspekty niepełnosprawności

Pojęcie niepełnosprawności kształtowane jest od wieków, głównie poprzez czynniki społeczno-kulturowe, historyczne, geograficzne oraz poziom wiedzy społeczeństwa i przeważające w nim wartości.

Niepełnosprawność społeczna jest także wyznaczana przez warunki jakie społeczeństwo zapewnia osobom z niepełnosprawnością - takie jak dostosowanie transportu czy budownictwa oraz możliwości pełnienia ról społecznych. Powstało wiele definicji niepełnosprawności skonstruowanych w obrębie różnych nauk: pedagogiki, psychologii, socjologii, medycyny, katolickiej nauki społecznej czy prawa. Nie mamy więc tutaj do czynienia z pojęciem jednoznacznym i uniwersalnym na gruncie wszystkich dziedzin nimi operujących.

Światowa Organizacja Zdrowia w 1980 roku opracowała i ujednoliciła definicję niepełnosprawności jako ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka wynikającej z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu.

W inny sposób określa niepełnosprawność Międzynarodowa Organizacja Pracy. Przyjęta w 1983 r. konwencja nr 15935, dotycząca rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia osób niepełnosprawnych, definiuje osobę z niepełnosprawnością jako tę, której możliwości uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego są znacznie ograniczone w wyniku ubytku zdolności fizycznych lub umysłowych.

Posiadanie statusu osoby z niepełnosprawnością jest więc uwarunkowane trzema cechami:

- 1) ubytkiem zdolności fizycznych lub umysłowych;
- 2) ubytek opisany wyżej musi zmniejszać możliwości uzyskania i jednocześnie;
- 3) utrzymania zatrudnienia oraz awansu;

ubytek musi być właściwie orzeczony.

Kolejny akt normatywny zawierający pojęcie niepełnosprawności został przyjęty Uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M. P. Nr 50, poz. 475). Karta w znacznie szerszym zakresie definiuje pojęcie niepełnosprawności. Zgodnie z art. 1 za osoby niepełnosprawne uznaje się osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi. Wynika z tego, że osobę z niepełnosprawnością postrzega się już nie tylko jako tę, która nie jest zdolna do pracy zawodowej, ale też nie jest zdolna do samodzielnego życia codziennego i nauki albo może funkcjonować w życiu codziennym i zawodowym, lecz posiadana niepełnosprawność jej to utrudnia.

Problematyką niepełnosprawności zajmowało się także w 1994 Europejskie Forum Niepełnosprawności Parlamentu Europejskiego, które zdefiniowało osobę z niepełnosprawnością jako *„jednostkę w pełni swych praw, znajdującą się w sytuacji upośledzającej ją na skutek barier środowiskowych, ekonomicznych i społecznych, których z powodu występujących u niej uszkodzeń, nie może przezwyciężyć w taki sposób, jak inni ludzie”*.

Art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. stanowi o równości wszystkich wobec prawa. Uwzględnia rangę równego traktowania przez władze publiczne poprzez brak dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym.

Według definicji Głównego Urzędu Statystycznego osobą z niepełnosprawnością jest osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa).

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, ze zm.), definicja osoby niepełnosprawnej brzmi: *„Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”*.

Biorąc pod uwagę powyższe informacje, niepełnosprawność jest zjawiskiem niejednorodnym, które obejmuje wiele ograniczeń funkcjonalnych o charakterze fizycznym lub intelektualnym. Może mieć charakter stały lub tymczasowy. Występuje we wszystkich grupach wiekowych.

2. System wsparcia osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w Polsce

Ogromne znaczenie w podniesieniu jakości życia osób z niepełnosprawnością i ich rodzin ma właściwa znajomość i wykorzystywanie funkcjonującego w Polsce systemu wsparcia, który jest tworzony i ciągle rozbudowywany.

Pierwszy akt prawny regulujący funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością w rodzinach został uchwalony przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 9 maja 1991 roku – była to Ustawa o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Ustawa oraz system wsparcia przez lata ewoluuje, coraz lepiej wpisując się w zmieniające się stale potrzeby osób z niepełnosprawnością w Polsce.

Pojęcie wsparcia cechuje się wieloznacznością. Wsparcie społeczne osób niepełnosprawnością obejmuje wszystkie etapy życia człowieka, który znajduje się w trudnych, ale i codziennych sytuacjach wymagających pomocy i obecności innych osób. Osoby z niepełnosprawnością często i chętnie korzystają z systemu wsparcia i pomocy. Ograniczenia i potrzeby wynikające z niepełnosprawności powodują utrudnienia w samodzielnym funkcjonowaniu.

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych uchwalona 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm RP rozumie prawa osób z niepełnosprawnością jako prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz zakazuje dyskryminacji osób niepełnosprawnych, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych.

W szczególności ma to oznaczać:

- 1) dostęp do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
- 2) dostęp do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny;
- 3) dostęp do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną;
- 4) naukę w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej;
- 5) pomoc psychologiczną, pedagogiczną i inną pomoc specjalistyczną umożliwiającą rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych;
- 6) pracę na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystanie z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga – prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych;
- 7) zabezpieczenie społeczne uwzględniające konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym;
- 8) życie w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej;
- 9) posiadanie samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób z niepełnosprawnością;

- 10) pełne uczestnictwo w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

W polskim systemie prawnym istnieje ustawowy podział na wsparcie kierowane wprost do indywidualnych osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin. Tylko osoby posiadające prawne stwierdzenie niepełnosprawności mogą otrzymywać wsparcie finansowe pochodzące ze środków publicznych. Dla celów orzekania o niepełnosprawności ustawodawca powołał zespoły orzekające o niepełnosprawności:

- 1) powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako pierwsza instancja;
- 2) wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako druga instancja.

W orzeczeniu powiatowego zespołu powinno być zawarte ustalenie stopnia niepełnosprawności oraz wskazanie dotyczące w szczególności:

- 1) odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby;
- 2) szkolenia, w tym specjalistycznego;
- 3) zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej;
- 4) uczestnictwa w terapii zajęciowej;
- 5) konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby;
- 6) korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, przez co rozumie się korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki;
- 7) konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji;
- 8) konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji;
- 9) spełniania przez osobę niepełnosprawną przesłanek określonych w art. 8 ust. 3a, pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2021 r. poz. 450 ze zm.);
- 10) prawa do zamieszkania w oddzielnym pokoju.

Osoby z niepełnosprawnością mogą korzystać z instrumentów określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, do których zaliczyć należy przede wszystkim dofinansowanie kosztów uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych. Dofinansowania mają na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością wykonywania podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

Odrębny system wsparcia finansowego osób z niepełnosprawnością i ich rodzin wynika z przepisów ustawy z dnia listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych. Są to rozwiązania skierowane m.in. do rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnością, takie jak: świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.

Ponadto ważnym elementem systemu wsparcia, który powinien być wykorzystywany w pierwszych dniach, tygodniach, miesiącach, latach życia dziecka, jest wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. Możliwość organizowania w systemie oświaty działań stymulujących rozwój małego dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole wprowadzona została w roku 2005. Zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w celu pobudzania jego psychoruchowego i społecznego rozwoju mogą być tworzone w przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym w ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych, ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych oraz w publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych. W skład zespołu wczesnego wspomaganie rozwoju wchodzi: pedagog, psycholog, logopeda oraz w zależności od potrzeb inni specjaliści. Na realizację m.in. wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci, przekazywane są środki finansowe z budżetu państwa w ramach części oświatowej subwencji ogólnej, na podstawie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, wydanej przez publiczną bądź niepubliczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Jednostki systemu oświaty, w których powołano zespoły, muszą spełniać warunki określone w przepisach rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci.

Wspieranie rodziny obejmuje działania, których celem jest pomoc w przezwyciężaniu problemów oraz trudności, które uniemożliwiają funkcjonowanie, tj. materialne, kulturowe, społeczne, wychowawcze. Każdy element systemu wsparcia jest ważny. Kluczową rolę pełni współpraca z profesjonalistami, od której zależy wsparcie osób z niepełnosprawnością i ich rodzin.

III. Charakterystyka Powiatu Wąbrzeskiego

Powiat Wąbrzeski położony jest w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego na obszarze Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego, w dorzeczu Wisły i jej prawego dopływu Drwęcy, w centrum historycznej ziemi chełmińskiej.

Utworzony został w 1999 r. w ramach reformy administracyjnej.

Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 502 km², co stanowi 2,79% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego. Jest drugim najmniejszym pod względem powierzchni powiatem województwa, zaraz po aleksandrowskim.

Powiat Wąbrzeski sąsiaduje z powiatem grudziądzkim (od północy), brodnickim (od wschodu), golubsko-dobrzyńskim (od południa), toruńskim (od południowego zachodu) i chełmińskim (od zachodu).

Pod względem administracyjnym Powiat Wąbrzeski tworzy 5 gmin, w tym 1 gmina miejska i 4 gminy wiejskie:

- Gmina Miasto Wąbrzeźno,
- Gmina Dębowa Łąka,
- Gmina Książki,
- Gmina Płużnica,
- Gmina Ryńsk.

Rysunek 1. Gminy wchodzące w skład Powiatu Wąbrzeskiego

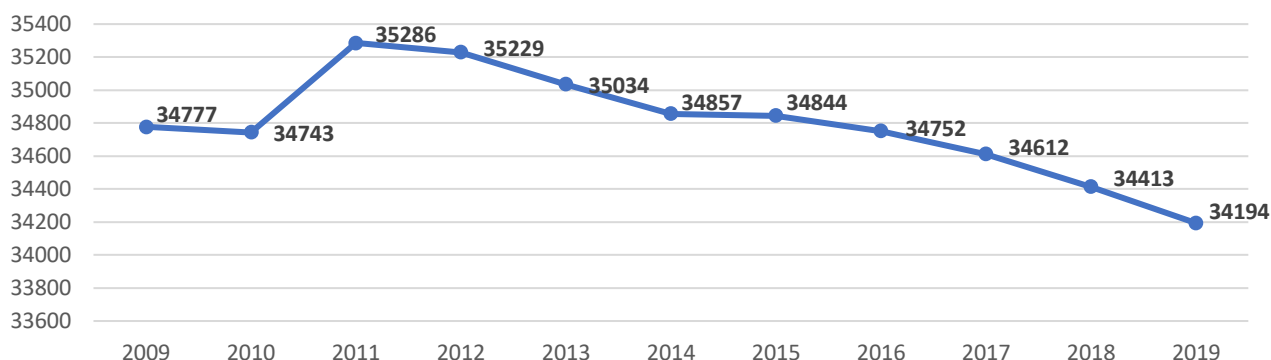
Źródło: https://bydgoszcz.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_kujawskopomorskie/portrety_powiatow/powiat_wabrzeski,
www.wabrzesno.pl

Gmina Miasto Wąbrzeźno położona jest w centrum powiatu, co ułatwia dostęp mieszkańców powiatu do usług i instytucji znajdujących się w stolicy powiatu. Siedziba Powiatu Wąbrzeskiego leży blisko ośrodków centralnych województwa – tj. odległość do Torunia wynosi ok 50 km, zaś od Bydgoszczy ok. 80 km.

Struktura demograficzna to obraz aktualnego stanu społeczeństwa, kształtuje kierunki rozwoju danego regionu. Łączna liczba mieszkańców Powiatu Wąbrzeskiego wg. stanu na 31.12.2019 r. wynosiła 34.194 osoby, co stanowi około 1,65% mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. Na przestrzeni ostatniej dekady liczba ludności podlegała znacznym zmianom. Od 2011 roku można zaobserwować znaczny wzrost liczby mieszkańców w porównaniu z 2009 r. o 509 osoby. W tym roku odnotowano również największy przyrost ludności. Dane demograficzne wskazują wyraźne zmniejszenie się populacji mieszkańców Powiatu Wąbrzeskiego. Liczbę ludności powiatu w podziale na lata 2009-2019 oraz na poszczególne gminy zaprezentowano na poniższych wykresach.

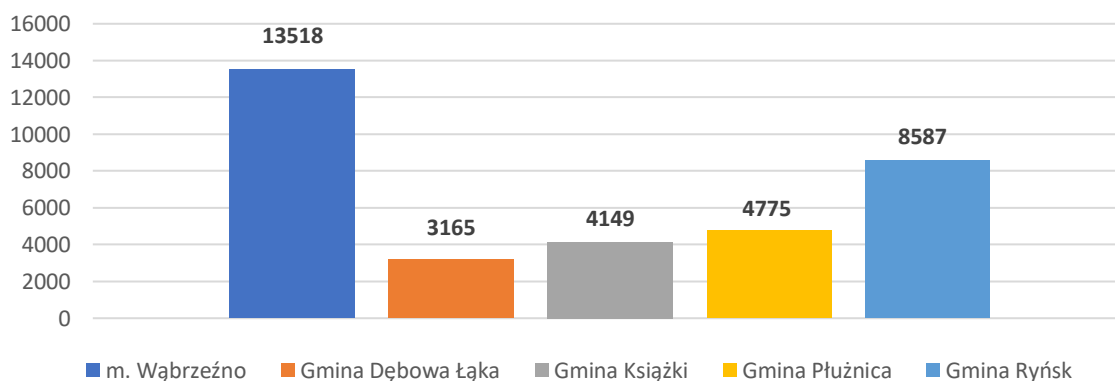
Wykres 1. Liczba ludności w Powiecie Wąbrzeskim w latach 2009 – 2019.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Najbardziej zaludnioną gminą Powiatu Wąbrzeskiego jest gmina miejska Wąbrzeźno (39,53% mieszkańców powiatu) i gmina Ryńsk (25,11% mieszkańców powiatu) – osoby zamieszkujące te gminy obejmują łącznie blisko 65% mieszkańców powiatu. Z kolei najmniej zaludniona jest gmina Dębowa Łąka (9,26%).

Wykres 2. Liczba ludności w poszczególnych gminach Powiatu Wąbrzeskiego – stan na 31.12.2019 r.

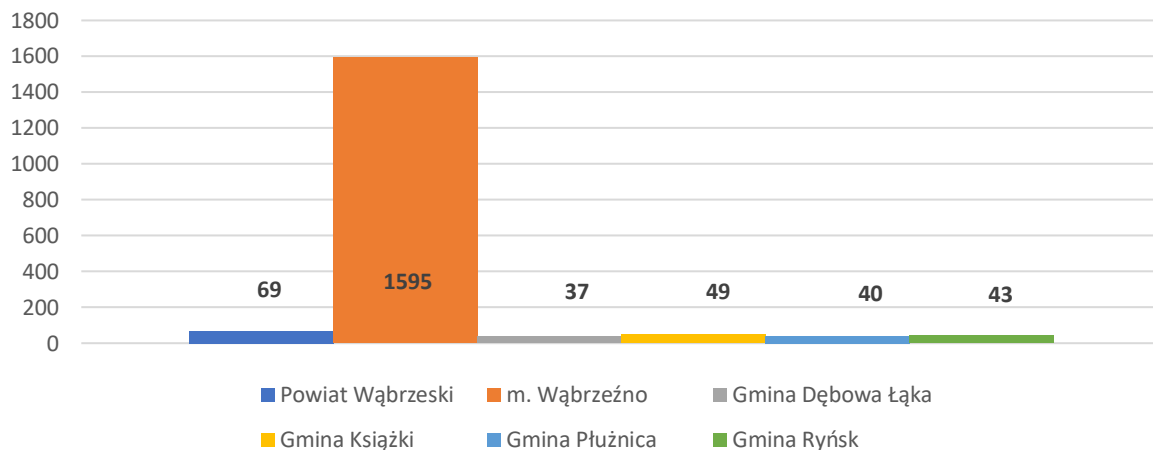

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Powiat Wąbrzeski charakteryzuje się stosunkowo niską gęstością zaludnienia – 69 osób/km² (średnia wojewódzka jest znacznie wyższa i wynosi 116 osób/km²). Najwyższą gęstością zaludnienia charakteryzuje się Gmina Miasto Wąbrzeźno (1595 osób/km²). Powiat charakteryzuje się niewielką gęstością zaludnienia na obszarach wiejskich, średnia gęstość zaludnienia na obszarach wiejskich wynosi 42 osoby/km². Najniższy wskaźnik wykazuje gmina Dębowa Łąka – 37 osób/km², najniższy spośród gmin wiejskich – gmina Książki (49 osób/km²). Opisana powyżej dysproporcja została zaprezentowana na poniższym wykresie.

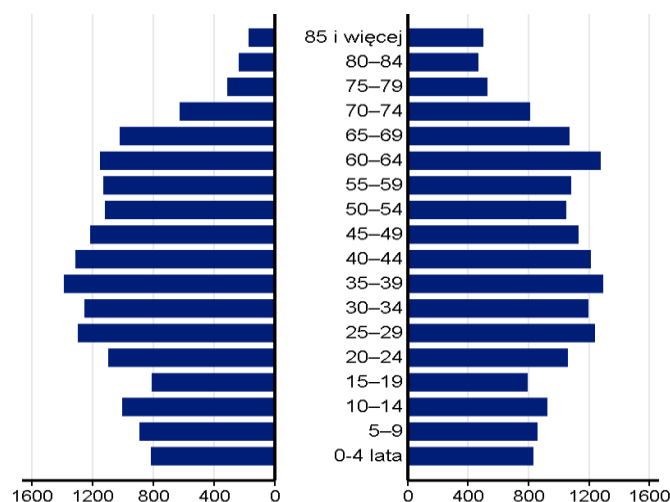
Wykres 3. Gęstość zaludnienia Powiatu Wąbrzeskiego oraz poszczególnych gmin – stan na 31.12.2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Pod względem płci w Powiecie Wąbrzeskim występuje porównywalna liczba kobiet i mężczyzn. Według stanu na 31.12.2019 r. nie odnotowano znaczących zmian w proporcjach liczby mężczyzn i kobiet. Na 34.194 mieszkańców 50,7% stanowią kobiety, a 49,3% mężczyźni. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu wąbrzeskiego w 2050 roku wynosi 28.436, z czego 13.953 to kobiety, a 14.483 mężczyźni.

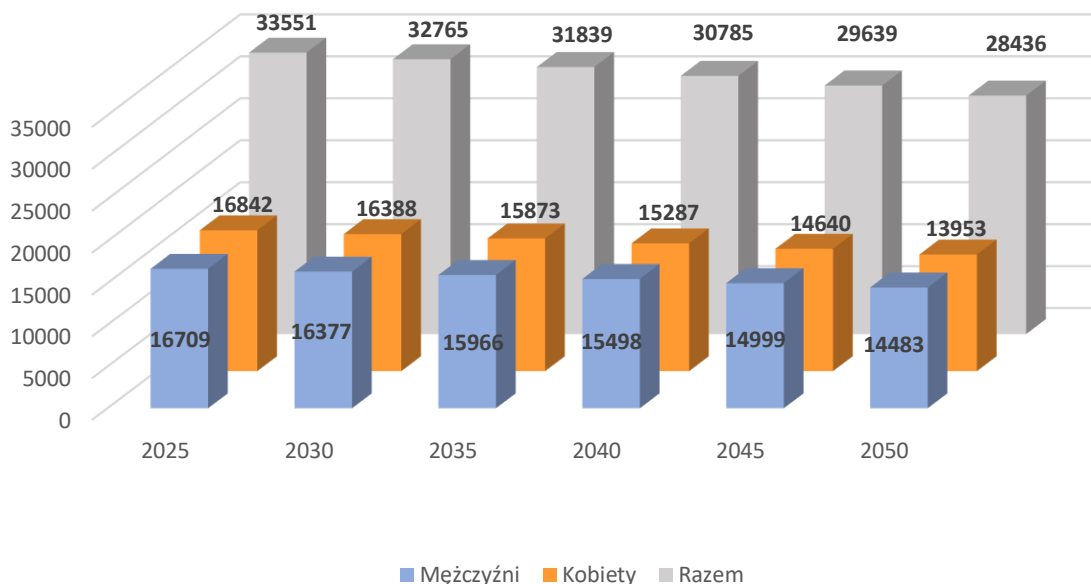
Wykres 4. Ludność Powiatu Wąbrzeskiego według płci - stan na 31.12.2019 r.

Źródło: https://bydgoszcz.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_kujawskopomorskie/portrety_powiatow/powiat_wabrzeski,

Wykres 5. Prognozowana populacja – powiat wąbrzeski w latach 2025-2050

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

IV. Diagnoza i ocena sytuacji osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w Polsce

Przygotowując diagnozę i ocenę sytuacji osób z niepełnosprawnością w Powiecie Wąbrzeskim warto zwrócić uwagę na różnorodność i dostępność danych w tym zakresie na poziomie kraju, województwa, powiatu i gmin.

Definicja pojęcia niepełnosprawności w poszczególnych krajach jest różnorodna, dlatego też istnieje problem z pozyskaniem jednorodnych pod względem metodologicznym danych dotyczących osób z niepełnosprawnością w Polsce i Unii Europejskiej.

Informacje i dane demograficzne opisujące zjawisko niepełnosprawności określa Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia – European Health Interview Survey EHIS. Obejmuje zagadnienia dotyczące niepełnosprawności biologicznej, ograniczeń sprawności niektórych narządów oraz poziomu możliwości samoobsługi i prowadzenia gospodarstwa domowego według cech społeczno-demograficznych.

W Polsce dane dotyczące osób z niepełnosprawnością prawnie dostępne są na bieżąco z kwartalną częstotliwością, na podstawie wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Najbardziej aktualne dane z BAEL dotyczą informacji o liczbie osób z niepełnosprawnością prawną – aktywnych zawodowo, pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo oraz informacje na temat wielkości współczynnika aktywności zawodowej, wskaźnika zatrudnienia czy stopy bezrobocia za II kwartał 2020 roku.

Badania statystyczne pozyskują wiele danych o osobach z niepełnosprawnością. Dostępność danych na określonym poziomie podziału terytorialnego jest bardzo ograniczona ze względu na stosowaną metodologię badań.

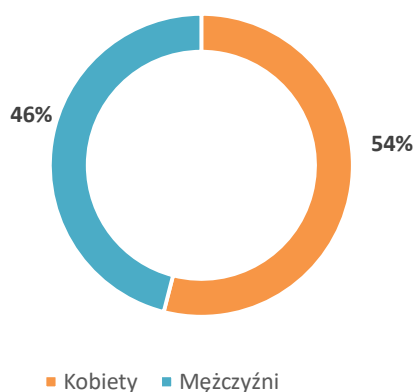
Spisy powszechne stanowią jedno z największych badań, w którym zbierane są informacje o osobach z niepełnosprawnością. Ostatni Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań z 2011 roku, został przeprowadzony metodą mieszaną, tj. rejestrów i systemów informacyjnych oraz danych pozyskiwanych bezpośrednio od ludności w ramach badania reprezentacyjnego. Dane dotyczące zjawiska niepełnosprawności były pozyskiwane na 20% w skali kraju próbie wylosowanych mieszkań i na zasadzie dobrowolności. Takie podejście w znacznym stopniu ograniczyło dostępność danych na niższych poziomach podziału terytorialnego.

Ze względu na specyfikę i wrażliwość tematu udzielanie odpowiedzi na pytania dotyczące niepełnosprawności odbywało się na zasadzie dobrowolności. Na pytania odpowiadały osoby dorosłe, które wyraziły na to zgodę, natomiast na temat dzieci informacji udzielali rodzice lub opiekunowie.

W polskiej statystyce publicznej wyróżnia się niepełnosprawność prawną i biologiczną. Osoby z niepełnosprawnością prawną to osoby, które posiadają aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przez uprawniony organ. Osoby z niepełnosprawnością biologiczną to takie, które nie posiadały orzeczenia, ale odczuwały całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych stosownie do swojego wieku.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku liczba osób z niepełnosprawnością ogółem wynosiła na koniec marca 2011 r. niemal 4,7 mln (dokładnie 4 697,0 tys.). Tym samym liczba osób z niepełnosprawnością w Polsce stanowiła 12,2% ludności kraju wobec 14,3% w 2002 r. (blisko 5,5 mln osób z niepełnosprawnością). Udział mężczyzn wynosił 46,1% wobec 53,9% dla kobiet.

Wykres 6. Osoby z niepełnosprawnością – podział na płeć w Polsce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując dane publikowane przez GUS liczba osób z niepełnosprawnością według stopnia niepełnosprawności w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2011 wynosiła 264.313 osób, co stanowiło 12,6% ludności województwa (w 2002 r. – 14,7%) i zmniejszyła się w stosunku do roku 2002 o 38,9 tys., tj. o 12,8%.

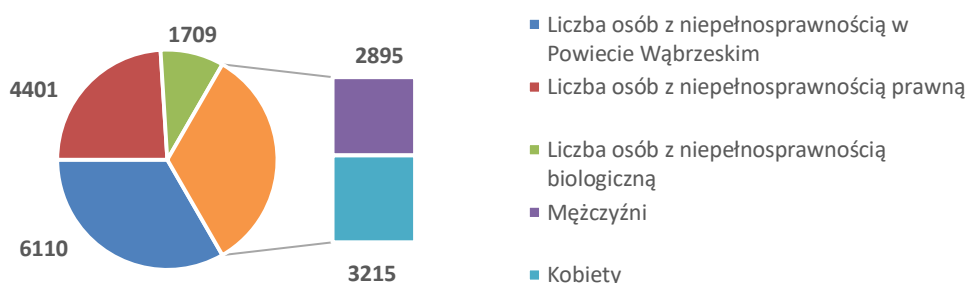

W roku 2011 liczba mężczyzn i kobiet z niepełnosprawnością wyniosła 125,3 tys., tj. 47,4% ogółu osób z niepełnosprawnością, natomiast liczba niepełnosprawnych kobiet wynosiła 139,1 tys. Dane na temat osób z niepełnosprawnością na poziomie powiatów są dostępne w Banku Danych Lokalnych (BDL).

Liczba osób z niepełnosprawnością zamieszkujących teren Powiatu Wąbrzeskiego określana jest szacunkowo z uwagi na brak danych o tej grupie osób. Podstawowym źródłem informacji w Polsce są dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku, zgodnie z którym wynosiła 6.110 osób. Osoby z niepełnosprawnością prawną stanowiły 4.401 osób, natomiast osoby z niepełnosprawnością biologiczną 1.709. Liczba kobiet z niepełnosprawnością w powiecie wynosiła 3.215, a mężczyzn 2.896.

Wykres 7. Liczba osób z niepełnosprawnością w Powiecie Wąbrzeskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Trudno jest dokładnie oszacować liczbę osób z niepełnosprawnością mieszkających na terenie Powiatu Wąbrzeskiego, ponieważ informacje te są w posiadaniu różnych instytucji, które mogą się ze sobą wzajemnie pokrywać.

Trudności w pozyskiwaniu danych związanych ze zjawiskiem niepełnosprawności są efektem orzekania o niepełnosprawności w niezależnych od siebie instytucjach, które ze względu na brak rozwiązań systemowych nie współpracują ze sobą. Działające instytucje i organizacje pozarządowe posiadają jedynie częściowe, zbierane według własnych potrzeb dane i informacje.

Obrazując możliwie aktualną skalę występowania zjawiska niepełnosprawności wśród mieszkańców Powiatu Wąbrzeskiego diagnoza i ocena sytuacji osób z niepełnosprawnością w Powiecie Wąbrzeskim została opracowana w oparciu o analizę danych statystycznych będących w posiadaniu:

- 1) Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wąbrzeźnie;
- 2) Gmin funkcjonujących na terenie powiatu;
- 3) Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonujących na terenie powiatu;
- 4) Powiatowego Urzędu Pracy;
- 5) Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

1. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

Obecnie w Polsce funkcjonuje pięć systemów orzekania realizowanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Obrony Narodowej oraz powiatowe/miejskie zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności i poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Cztery pierwsze instytucje ustalają uprawnienia do świadczeń rentowych, dwie ostatnie uprawnienia do celów pozarentowych.

W myśl ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. osobą z niepełnosprawnością jest osoba, u której niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o:

- 1) zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego i lekkiego);
- 2) całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów;
- 3) niepełnosprawności wydanym przed ukończeniem 16 roku życia;
- 4) długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym wydanym przed 1 stycznia 1998 r.

Zarządzeniem Nr 1/99 Starosty Wąbrzeskiego z dnia 08.01.1999 r. został powołany Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, działający w oparciu o postanowienia ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz akty wykonawcze do niniejszej ustawy.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności podlega bezpośrednio Staroście Wąbrzeskiemu, realizując zadania z zakresu administracji rządowej.

Postępowanie orzecznicze ma na celu ustalenie:

- 1) niepełnosprawności osób w wieku do 16 roku życia;
- 2) stopnia niepełnosprawności w stosunku do osób, które ukończyły 16 rok życia;
- 3) wskazań do korzystania z ulg i uprawnień przysługujących osobom z niepełnosprawnością na podstawie odrębnych przepisów i wynikających z tego ograniczeń funkcjonalnych stosownie do naruszenia sprawności organizmu.

Osoby poniżej 16 roku życia mogą uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną i przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony, jednak nie okres nie dłuższy niż do ukończenia przez dziecko 16 roku życia.

Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydawane jest dla osób, które ukończyły 16 rok życia. Wyróżnia się trzy stopnie niepełnosprawności:

- 1) znaczny stopień niepełnosprawności – dotyczy osób z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolnych do podjęcia zatrudnienia, bądź zdolnych do pracy jedynie w zakładzie pracy chronionej, albo w zakładzie aktywizacji zawodowej, wymagających niezbędnej w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;

- 2) umiarkowany stopień niepełnosprawności – ma osoba o naruszonej sprawności organizmu, która jest zdolna do wykonywania zatrudnienia na stanowisku pracy przystosowanym odpowiednio do potrzeb i możliwości wynikających z niepełnosprawności, wymagająca pomocy innej osoby w celu pełnienia ról społecznych;
- 3) lekki stopień niepełnosprawności – posiada osoba o naruszonej sprawności organizmu, zdolna do wykonywania pracy, nie wymagająca pomocy innej osoby w pełnieniu ról społecznych.

Orzeczenia o niepełnosprawności dla dzieci do 16 roku życia wydaje się dla celów: zasiłku pielęgnacyjnego, świadczenia pielęgnacyjnego oraz korzystania z ulg i uprawnień.

Orzeczenia o niepełnosprawności (lekkim, umiarkowanym, znacznym) wydaje się dla osób, które ukończyły 16 rok życia dla celów: odpowiedniego zatrudnienia, szkolenia, uczestnictwa w warsztacie terapii zajęciowej, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, uzyskania karty parkingowej, świadczeń z pomocy społecznej, zasiłku pielęgnacyjnego, uzyskania przez opiekuna dziecka świadczenia pielęgnacyjnego oraz do ulg i uprawnień.

Przedstawiona w Programie liczba osób z niepełnosprawnością w Powiecie Wąbrzeskim opiera się głównie na danych pochodzących z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności za lata 2018-2020. Poniższa tabela prezentuje, jaką ilość orzeczeń dla mieszkańców Powiatu Wąbrzeskiego wydał Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Tabela 1. Liczba wydanych orzeczeń w latach 2018 -2020.

Przedział wiekowy		Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
poniżej 16		77	81	97
od 16 – 25		71	55	64
od 26 – 40		99	93	85
od 41 – 60		311	324	273
powyżej 60		420	415	394
Razem		978	968	913

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PZOON w Wąbrzeźnie.

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że ilość wydawanych orzeczeń w latach 2018-2019 dla mieszkańców Powiatu Wąbrzeskiego cyklicznie maleje. Najwięcej orzeczeń wydano w 2018 roku, zaś najmniej w 2020 roku. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w latach 2018-2020 wydał łącznie 2.859 orzeczeń, w tym najmniej dla osób od 16 do 25 roku życia (190 orzeczeń) oraz najwięcej dla osób powyżej 60 roku życia (1.229 orzeczeń).

Malejącą liczbę wydanych orzeczeń zaobserwować można również biorąc pod uwagę podział ze względu na stopnie niepełnosprawności.

Tabela 2. Liczba wydanych orzeczeń w podziale na stopnie niepełnosprawności w latach 2018-2020.

Stopień niepełnosprawności	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
lekki	194	179	174
umiarkowany	526	484	477
znaczny	818	224	165
Razem	1.538	887	816

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PZOON w Wąbrzeźnie

Na podstawie ww. danych można zaobserwować, iż w Powiecie Wąbrzeskim wśród osób z niepełnosprawnością w latach 2018-2020 najliczniejszą grupę stanowią osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – 42,53%. Kolejną grupę stanowią osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności – 34,52%, stopień lekki posiada 15,65%. Najmniejszą grupę stanowią orzeczenia o niepełnosprawności wydawane dla osób do 16 roku życia – 7,30%.

Poniższe tabele ukazują dane dotyczące ilości wydanych orzeczeń dla mieszkańców powiatu wąbrzeskiego w latach 2018-2020 z podziałem na osoby powyżej i poniżej 16 roku życia oraz przyczyny niepełnosprawności.

Tabela 3. Liczba orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności osób poniżej 16 roku życia

Przyczyna niepełnosprawności	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
01 – U	7	4	10
02 – P	3	10	7
03 – L	4	5	4
04 – O	7	6	7
05 – R	12	13	9
06 – E	2	2	1
07 – S	16	12	12
08 – T	1	2	2
09 – M	1	0	2
10 – N	1	0	9
11 – I	11	17	14
12 – C	12	10	20
s	77	81	97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PZOON w Wąbrzeźnie

Tabela 4. Liczba orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia

Przyczyna niepełnosprawności	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
01 – U	15	30	9
02 – P	79	76	72
03 – L	26	34	35
04 – O	42	48	37
05 – R	486	459	384
06 – E	10	12	10
07 – S	113	128	107
08 – T	26	14	15
09 – M	23	18	26
10 – N	45	36	94
11 – I	36	30	26
12 – C	0	2	1
Razem	901	887	816

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PZOON w Wąbrzeźnie

Objaśnienie symboli:

01 – U – upośledzenie umysłowe,
02 – P – choroby psychiczne,
03 – L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
04 – O – zaburzenia narządu wzorku,
05 – R – upośledzenie narządu ruchu,
06 – E – epilepsja,
07 – S – choroby układu oddechowego i krążenia,
08 – T – choroby układu pokarmowego,
09 – M – choroby układu moczowo – płciowego,
10 – N – choroby neurologiczne,
11 – I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne,
choroby zakaźne, choroby układu krwiotwórczego,
12 – C - całościowe zaburzenia rozwojowe.

Dane liczbowe z ostatnich trzech lat ukazują, iż liczba wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności u osób poniżej 16 roku życia dotyczy głównie całościowych zaburzeń rozwojowych (42 orzeczenia), innych zaburzeń (42 orzeczenia) oraz chorób układu oddechowego i krążenia (40 orzeczeń). Tylko 2 orzeczenia wydano ze względu na choroby układu moczowo-płciowego.

Najwięcej wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia wydawanych jest z powodu dysfunkcji narządu ruchu (1.329 orzeczeń), chorób układu oddechowego i krążenia (348 orzeczeń) oraz chorób psychicznych (227 orzeczeń). Wydano jedynie 3 orzeczenia dotyczące całościowych zaburzeń rozwojowych.

W latach 2018-2019 nastąpił wzrost liczby osób z niepełnosprawnością wśród dzieci i młodzieży do 16 roku życia, zmalał natomiast u osób powyżej 16 roku życia.

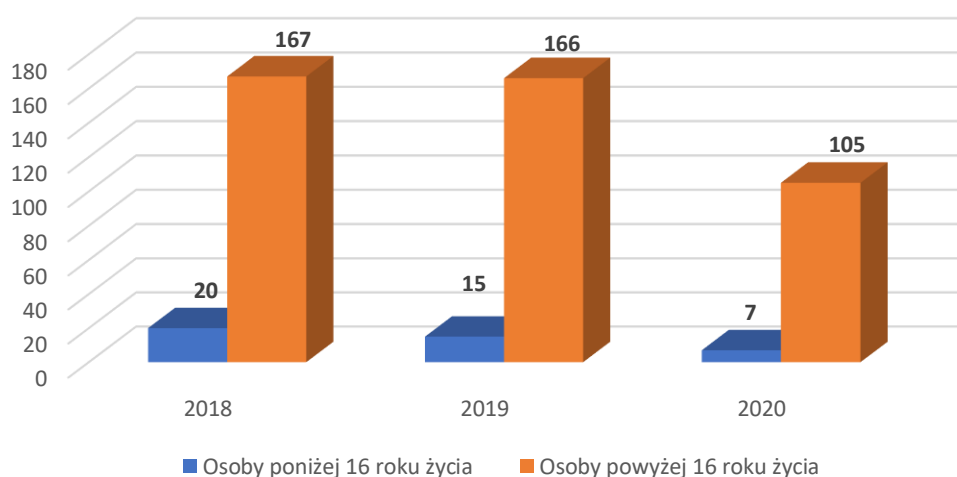

Osoby posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności mają możliwość ubiegania się o wydanie legitymacji osoby niepełnosprawnej oraz karty parkingowej.

Legitymacja osoby niepełnosprawnej to dokument, który poświadcza niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności. Dzięki legitymacji osoby z niepełnosprawnością mogą korzystać z ulg i zniżek w opłatach za dobra i usługi oferowane – na podstawie prawa miejscowego – przede wszystkim przez podmioty publiczne. Na podstawie przepisów obowiązujących na terenie całego kraju legitymacja uprawnia również do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego. Ostatnie prawomocne orzeczenie o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności albo o wskazaniach do ulg i uprawnień stanowi podstawę wydania legitymacji.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat odnotowano spadek liczby wydanych legitymacji zarówno osobom poniżej, jak i powyżej 16 roku życia. Dane przedstawia wykres poniżej.

Wykres 8. Liczba wydanych legitymacji w latach 2018-2020.

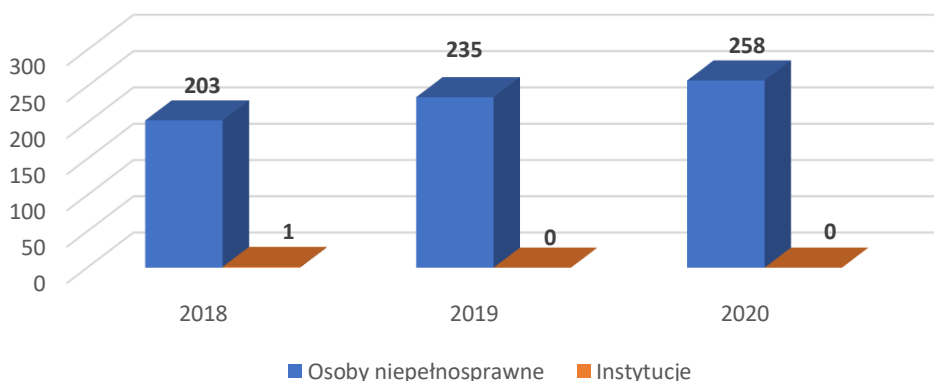
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PZOON w Wąbrzeźnie

Karta parkingowa jest dokumentem pozwalającym niepełnosprawnemu kierującemu pojazdem samochodowym oznaczonym nim lub kierowcy przewożącemu osoby o obniżonej sprawności ruchowej na niestosowanie się do niektórych znaków drogowych zakazu ruchu lub postoju. Kartę parkingową wydaje się również placówce zajmującej się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób z niepełnosprawnością mających znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się na okres 3 lat. Wystawiana jest ona wyłącznie na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności zgodnie z kryteriami oceny ograniczeń osoby niepełnosprawnej w samodzielnym poruszaniu się.

Z danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wynika, iż w latach 2018-2019 wzrasta liczba wydawanych kart parkingowych dla osób z niepełnosprawnością (wzrost o 55 wydanych kart), tabela poniżej.

Wykres 9. Liczba wydanych kart parkingowych w latach 2018-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PZOON w Wąbrzeźnie

Cała procedura postępowania orzeczniczego rejestrowana jest w systemie elektronicznym, tj. Elektroniczny Krajowy System Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN), który umożliwia gromadzenie danych będących źródłem niezbędnych informacji dotyczących niepełnosprawności, tym samym umożliwiając wykonanie zestawień koniecznych do przygotowywania sprawozdań.

2. Opieka zdrowotna

Powiat Wąbrzeski realizuje założenia związane z objęciem obywateli posiadających ubezpieczenie zdrowotne w Narodowym Funduszu Zdrowia oraz niektórych grup nieubezpieczonych, w tym dzieci czy kobiet w ciąży, opieką zdrowotną za pośrednictwem licznych placówek zdrowia. Ośrodki zdrowia oraz przychodnie posiadają odpowiednie kompetencje do realizacji darmowych świadczeń zdrowotnych.

Korzystanie z podstawowej opieki zdrowotnej jest częścią systemu opieki zdrowotnej, zapewniającą wszystkim osobom uprawnionym do świadczeń zamieszkałym/przebywającym na terytorium Polski kompleksowe świadczenia opieki zdrowotnej.

Osoby z niepełnosprawnością w związku z posiadanymi schorzeniami i dysfunkcjami częściej niż osoby pełnosprawne mają potrzebę korzystania ze świadczeń medycznych. Placówki zdrowotne w Powiecie Wąbrzeskim zaspokajają potrzeby osób z niepełnosprawnością w zakresie świadczeń medycznych m.in. poprzez likwidację barier architektonicznych, która zwiększa dostęp do świadczeń dla osób z niepełnosprawnością.

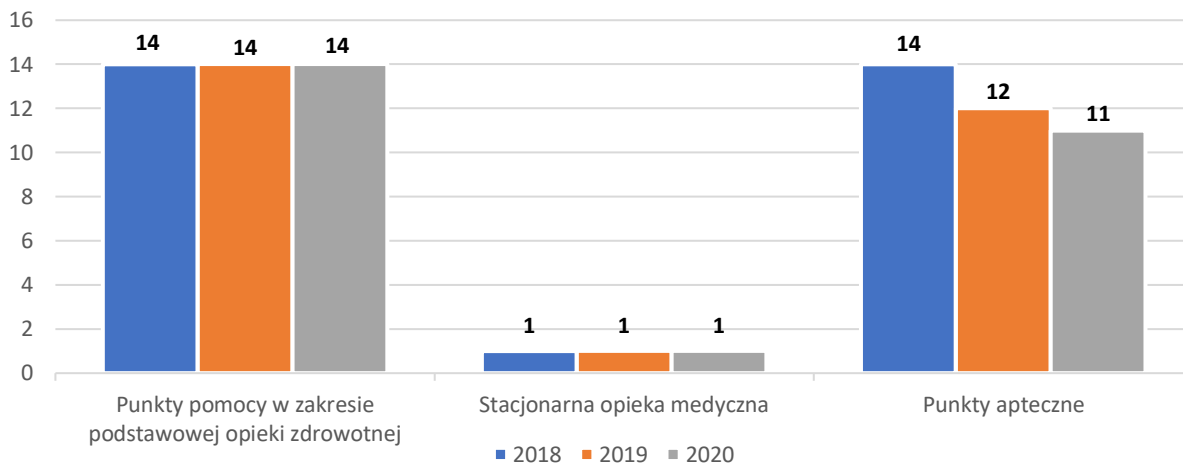
Mieszkańcy Powiatu Wąbrzeskiego mają pełny dostęp do świadczeń medycznych, tj. podstawowej opieki zdrowotnej, stacjonarnej opieki zdrowotnej oraz punktów aptecznych.

Poniższy wykres przedstawia liczbę punktów w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, stacjonarnej opieki zdrowotnej oraz punktów aptecznych w latach 2018-2020 dla mieszkańców Powiatu Wąbrzeskiego.

Wykres 10. Liczba punktów w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, stacjonarnej opieki zdrowotnej oraz punktów aptecznych w latach 2018-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Miasta Wąbrzeźno, Gminy Płużnica, Gminy Książki, Gminy Dębowa Łąka, Gminy Ryńsk.

Powyższy wykres wskazuje, iż liczba punktów pomocy w zakresie podstawowej opieki medycznej oraz stacjonarnej opieki medycznej w ciągu 3 lat utrzymuje się na tym samym poziomie. Liczba punktów aptecznych zmalała o 8,1% w stosunku do roku 2018. Realizacja świadczeń przez podstawową opiekę zdrowotną stanowi 53,84% wszystkich świadczonych usług medycznych w Powiecie Wąbrzeskim.

W roku 2019 w Powiecie Wąbrzeskim zostało udzielonych 5,6 tyś. porad podstawowej opieki zdrowotnej. Liczba ludności na aptekę ogólnodostępną wynosiła 4.885, zaś w województwie 3.431.

Zadania w zakresie ochrony zdrowia realizuje również Wydział Oświaty, Zdrowia, Kultury i Sportu w Starostwie Powiatowym w Wąbrzeźnie.

Działania dotyczą między innymi ustalania rozkładu godzin pracy aptek ogólnodostępnych oraz opracowywanie i realizacja programów zdrowotnych oraz programu zdrowia psychicznego. W ostatnich latach realizowano zajęcia terapeutyczne na basenie dla wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego we Wroniu, zajęcia usprawniające dla seniorów realizowane ze współpracą z Urzędem Marszałkowskim, zajęcia sportowo-rekreacyjne promujące aktywny styl życia oraz turniej Starosty Wąbrzeskiego w siatkówkę.

3. Edukacja

Obowiązujące w Polsce ustawodawstwo pozwala rodzicom lub opiekunom dziecka z niepełnosprawnością decydować o wyborze odpowiedniej dla dziecka szkoły. W powiecie Wąbrzeskim funkcjonuje jedna szkoła specjalna, która prowadzi naukę dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej tj. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy we Wroniu.

Na terenie Powiatu Wąbrzeskiego kształceniem specjalnym obejmuje się uczniów, którzy ze względu na swoją niepełnosprawność wymagają stosowania specjalnych metod pracy oraz specjalnej organizacji nauki.

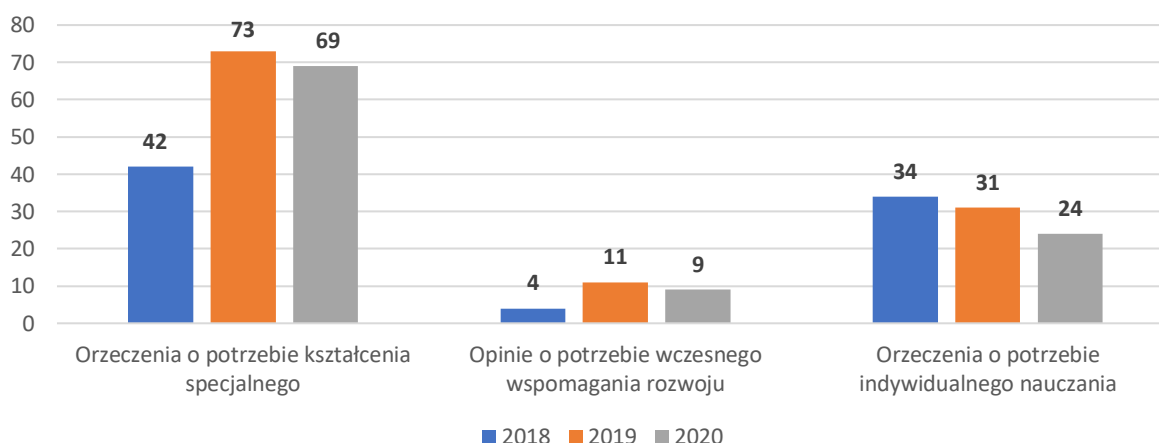

Podstawą do objęcia ucznia kształceniem specjalnym jest orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne.

W Powiecie Wąbrzeskim orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju oraz orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania wydaje Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wąbrzeźnie.

Poniższy wykres wskazuje, iż w roku 2019 wydano najwięcej orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz opinii o potrzebie kształcenia specjalnego oraz opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju w stosunku do roku 2018-2020. Wydawanie orzeczeń o potrzebie indywidualnego nauczania ma tendencję malejącą. W ciągu ostatnich 3 lat najwięcej wydanych orzeczeń to orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego - 61,95%.

Wykres 11. Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju, orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania w latach 2018-2020.

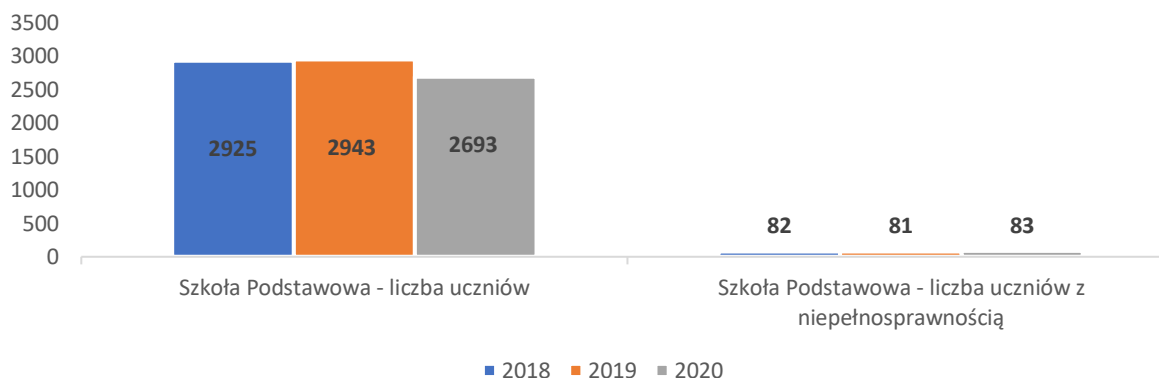

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Wąbrzeźnie.

W Powiecie Wąbrzeskim liczba dzieci z niepełnosprawnością uczęszczających do szkół podstawowych w latach 2018-2020 wynosiła 2,87%.

Wykres 12. Liczba uczniów uczęszczających do Szkół Podstawowych w Powiecie Wąbrzeskim w tym uczniów z niepełnosprawnością w latach 2018-2020.

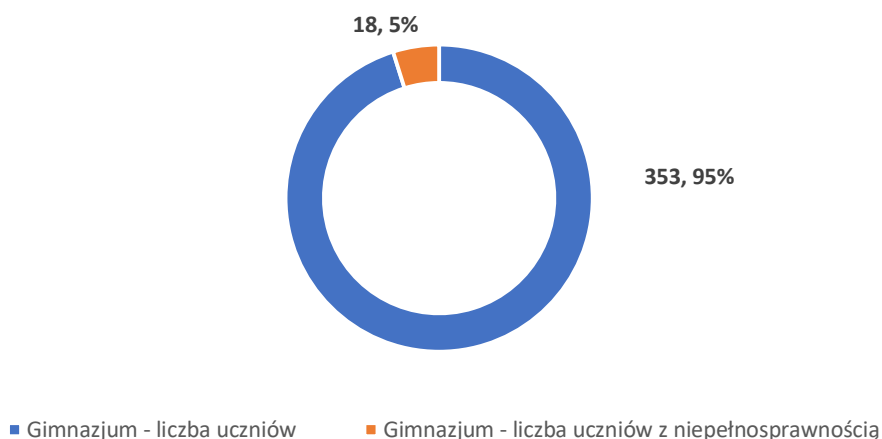
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Miasta Wąbrzeźno, Gminy Płużnica, Gminy Książki, Gminy Dębowa Łąka, Gminy Ryńsk.

Powyższy wykres przedstawia liczbę uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w latach 2018-2020 w tym uczniów z niepełnosprawnością. Wskazuje, iż liczba uczniów z niepełnosprawnością utrzymuje się na podobnym poziomie, pomimo mniejszej liczby uczniów szkół podstawowych w roku 2020.

W Powiecie Wąbrzeskim liczba młodzieży z niepełnosprawnością uczęszczających do gimnazjum w roku 2018 wynosiła 4,85%.

Poniższy wykres obejmuje ostatni rok funkcjonowania Gimnazjów w Polsce. Wskazuje, iż w roku 2018 wśród 371 uczniów gimnazjum, 18 uczniów to młodzież z niepełnosprawnością.

Wykres 13. Liczba uczniów uczęszczających do Gimnazjum w Powiecie Wąbrzeskim w tym uczniów z niepełnosprawnością w 2018 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Miasta Wąbrzeźno, Gminy Płużnica, Gminy Książki, Gminy Dębowa Łąka, Gminy Ryńsk.

W Powiecie Wąbrzeskim w roku szkolnym 2019/2020 funkcjonowało 12 szkół podstawowych w tym 1 szkoła specjalna, 7 szkół ponadpodstawowych i policealnych. Wydatki w dziale „Oświata i wychowanie” stanowiły 20,5% wydatków budżetu powiatu w 2019 r.

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe – system oświaty zapewnia m.in:

- 1) realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju;
- 2) wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny;
- 3) wychowanie rozumiane jako wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmacnianie i uzupełnianie przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży;
- 4) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznej uczniów, a także możliwości korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej;
- 5) możliwości pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną, niedostosowaną społecznie i zagrożoną niedostosowaniem społecznym, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami;
- 6) opiekę nad uczniami z niepełnosprawnością przez umożliwienie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych;
- 7) zmniejszenie różnic w warunkach kształcenia, wychowania i opieki między poszczególnymi regionami kraju, a zwłaszcza ośrodkami wielkomiejskimi i wiejskimi;
- 8) kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych, w tym poprzez możliwość udziału w działaniach z zakresu wolontariatu, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu uczniów w życiu społecznym.

4. System pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej, której celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Osoby korzystające z usług pomocy społecznej w związku z niepełnosprawnością muszą spełniać także podstawowy warunek dotyczący kryterium dochodowego.

Na terenie Powiatu Wąbrzeskiego funkcjonują cztery Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej tj. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębowej Łące, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Płużnicy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Książkach, Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Ryńsk oraz jeden miejski tj. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie.

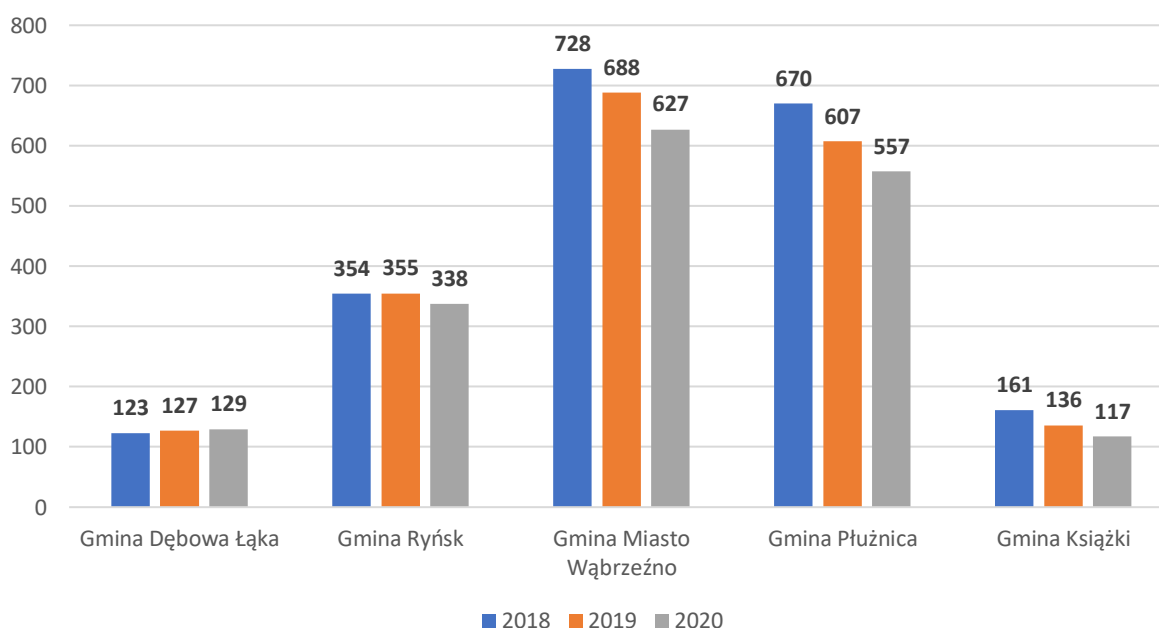
Znaczny odsetek osób z niepełnosprawnością z terenu Powiatu Wąbrzeskiego korzysta z pomocy społecznej.

Z przedstawionych poniżej, w formie tabelarycznej danych wynika, że liczba osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej sukcesywnie maleje. Większość uprawnionych osób korzysta ze świadczeń z powodu ubóstwa, a ich dochód nie przekracza ustawowego kryterium dochodowego odpowiedniego dla osoby samotnie gospodarującej lub osoby w rodzinie.

W latach 2018-2020 z usług pomocy społecznej skorzystało 5.717 osób, z czego 3.674 stanowią osoby zamieszkujące obszary wiejskie.

Wykres 14. Liczba klientów pomocy społecznej w Powiecie Wąbrzeskim w latach 2018-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS, MOPS z terenu Powiatu Wąbrzeskiego.

Ośrodki Pomocy Społecznej działające na terenie Powiatu Wąbrzeskiego zajmujące się problematyką osób z niepełnosprawnością w sferze udzielania pomocy dla osób, które są w trudnej sytuacji materialnej lub życiowej, całkowicie niezdolnej do zatrudnienia z powodu wieku lub niepełnosprawności jeżeli jej dochody są niższe od kryterium dochodowego wypłacają zasiłki stałe.

Osobom lub rodzinom, których dochód nie przekracza określonego w ustawie kryterium dochodowego, w szczególności z uwagi na bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę oraz inne powody, np. ochronę macierzyństwa, rodzinę niepełną czy możliwość nabycia lub utrzymania uprawnień do innych świadczeń zabezpieczenia społecznego wypłacane są zasiłki okresowe.

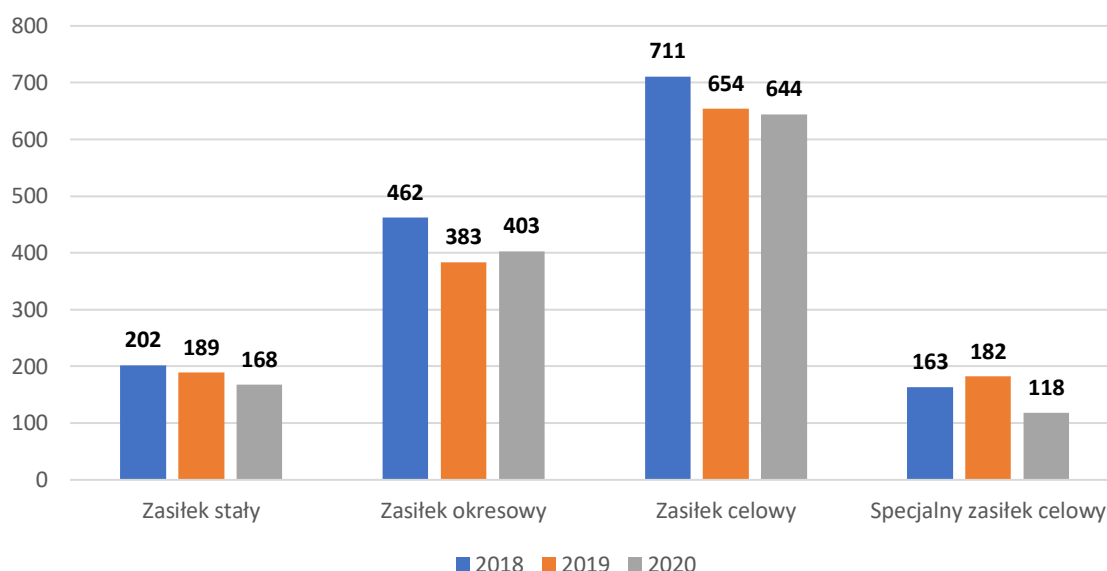
Zasiłki celowe przyznawane są w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków, leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Specjalny zasiłek celowy przyznawany jest w szczególne uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie.

Poniższy wykres przedstawia ilość osób korzystających ze świadczeń pieniężnych OPS z zakresu ustawy o pomocy społecznej w latach 2018-2020.

Wykres 15. Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych OPS z zakresu ustawy o pomocy społecznej w latach 2018-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS, MOPS z terenu Powiatu Wąbrzeskiego.

Odnotowana tendencja spadkowa pomocy pieniężnej osobom z niepełnosprawnościami w latach 2018-2020 przez OPS-y odbywa się jednak na szeroką skalę, w sytuacji gdy system pomocy społecznej państwa ma zadanie wspierania osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich potrzeb życiowych. Mieszkańcy Powiatu Wąbrzeskiego korzystają z oferowanych im form wsparcia. Z danych przestanych przez OPS-y wynika, iż najwięcej osób otrzymało zasiłek celowy tj. 46,95%, zasiłek okresowy 29,17% oraz stały 13,06%. Zaledwie 10,82% otrzymało specjalny zasiłek celowy.

Odrębny system wsparcia finansowego osób z niepełnosprawnością i ich rodzin wynika z przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych. Rozwiązania określone w tej ustawie są skierowane do rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnością. Podstawowym i instrumentem wspierającym są: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy, dodatek do zasiłku rodzinnego, świadczenie pielęgnacyjne.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zasiłek przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie z niepełnosprawnością powyżej 16. roku życia (jeżeli legitymuje się znacznym bądź umiarkowanym stopniem niepełnosprawności) oraz osobie, która ukończyła 75 lat.

Wykres 16. Ilość osób korzystających z zasiłku pielęgnacyjnego z zakresu ustawy o świadczeniach rodzinnych w latach 2018-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS, MOPS z terenu Powiatu Wąbrzeskiego.

Analizując dane przekazane przez OPS-y z terenu Powiatu Wąbrzeskiego, można wywnioskować, iż w latach 2018-2020 liczba osób, którym wypłacono zasiłek pielęgnacyjny wynosiła 4.552, w tym 668 dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością. Osoby powyżej 16 roku życia ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowią 45,83%, natomiast zaledwie 2,17% osoby powyżej 75 roku życia.

Wypłata świadczeń rodzinnych ma na celu pomoc rodzinom wychowującym dzieci lub opiekującym się osobami z niepełnosprawnością, zwłaszcza gdy znajdują się w trudnej sytuacji finansowej.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny a także małżonkom, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej – w celu sprawowania stałej opieki nad osobą z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności.

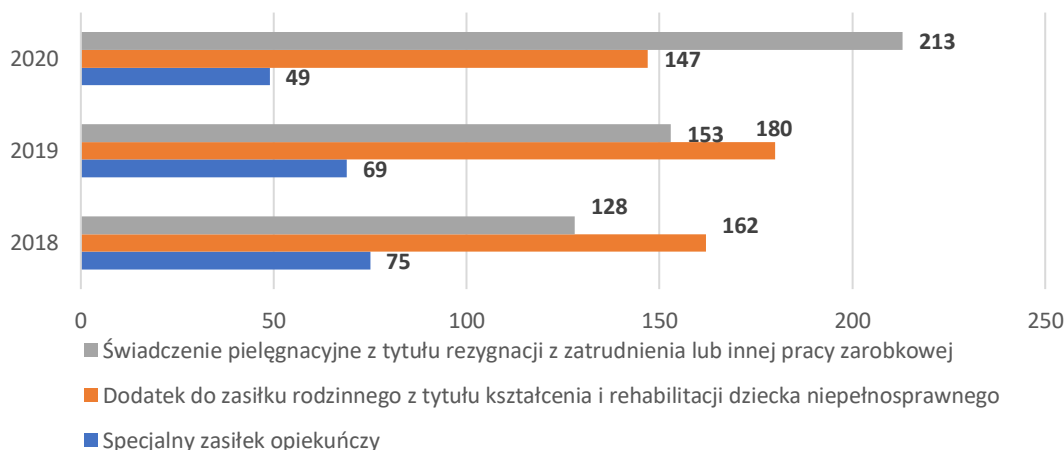
Świadczenie pielęgnacyjne wypłacane jest z tytułu niepodjęcia lub rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności. Przesłanką do wypłaty powyższych świadczeń jest konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału opiekuna dziecka w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Mieszkańcom Powiatu Wąbrzeskiego wypłacany również był dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka z niepełnosprawnością.

Wykres 17. Liczba osób korzystających ze świadczeń z zakresu ustawy o świadczeniach rodzinnych w latach 2018-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS, MOPS z terenu Powiatu Wąbrzeskiego.

W latach 2018-2020 wypłacono w/w świadczenia łącznie 1.176 osobom. Z przedstawionych powyżej danych w formie tabelarycznej zaobserwować można wzrost liczby osób, którym łącznie wypłacono w/w świadczenia o 44 osoby. Odnotowano również znaczny przyrost osób, którym wypłacono świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej (różnica 85 osób). Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego otrzymało 489 osób, co stanowi 41,58%. Najmniej osób otrzymało specjalny zasiłek opiekuńczy (193) osoby, co stanowi zaledwie 16,41% w stosunku do całości wypłaconych świadczeń.

Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób z niepełnosprawnością w ich środowisku społecznym. Świadczona jest osobom i rodzinom niezależnie od dochodu. Jej celem jest rozwijanie i wzmacnianie aktywności i samodzielności życiowej. Bez względu na posiadany dochód, osoby i rodziny, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów, mogą uzyskać pomoc w formie poradnictwa specjalistycznego tj. prawnego, psychologicznego i rodzinnego.

Poradnictwo prawne realizowane jest poprzez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego oraz ochrony praw lokatorów.

Poradnictwo psychologiczne obejmuje procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii natomiast poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą z niepełnosprawnością.

Powyższe formy wsparcia udzielane są przez pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny.

Pracownik socjalny powinien mobilizować swoich klientów do przezwyciężania sytuacji trudnych do określonych zmian w życiu.

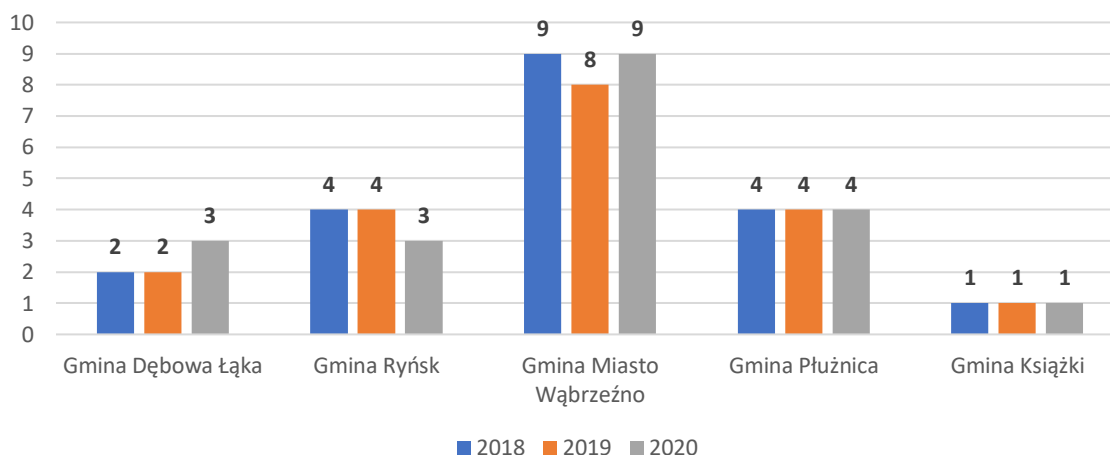
Asystent rodziny to osoba przez pewien czas wspierająca rodzinę, aby w przyszłości samodzielnie potrafiła pokonać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci.

W latach 2018-2020 liczba pracowników socjalnych utrzymywała się na podobnym poziomie. Zarówno w 2018, jak i 2020 liczba pracowników socjalnych w Powiecie Wąbrzeskim wynosiła 20. W poszczególnych gminach na przestrzeni trzech lat liczba asystentów rodziny zmalała o 3.

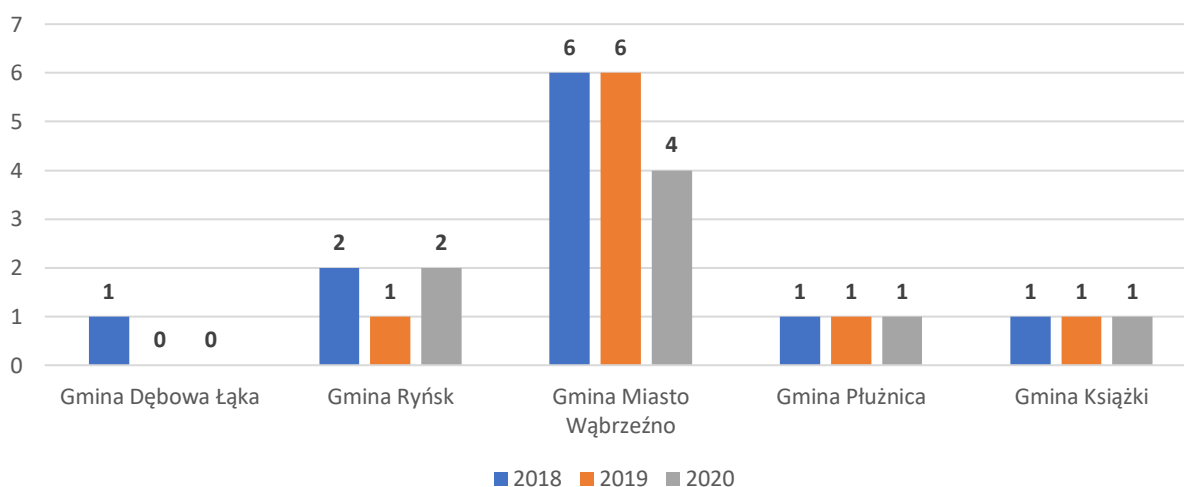
Najwięcej asystentów zatrudnionych było w 2018 roku, najmniej w 2020 roku. Poniższe wykresy ukazują liczbę pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny pracujących w Powiecie Wąbrzeskim w latach 2018-2020.

Wykres 18. Liczba pracowników socjalnych w Powiecie Wąbrzeskim w latach 2018-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS, MOPS.

Wykres 19. Liczba asystentów rodziny w Powiecie Wąbrzeskim w latach 2018-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS, MOPS.

5. Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa

Rehabilitacja zawodowa jest częścią ogólnego procesu rehabilitacji, polega na udzielaniu osobie z niepełnosprawnością usług takich jak: poradnictwo zawodowe, szkolenie zawodowe oraz zatrudnienie, aby umożliwić jej uzyskanie, utrzymanie i awans w odpowiedniej pracy, a przez to umożliwić jej integrację lub reintegrację w życie społeczne.

Należy zwrócić uwagę, że praca zawodowa nie tylko daje wynagrodzenie materialne, które zaspakaja potrzeby bytowe, ale ma wpływ na kształtowanie się psychiki, rozwój osobowości i bieg życia osób z niepełnosprawnością.

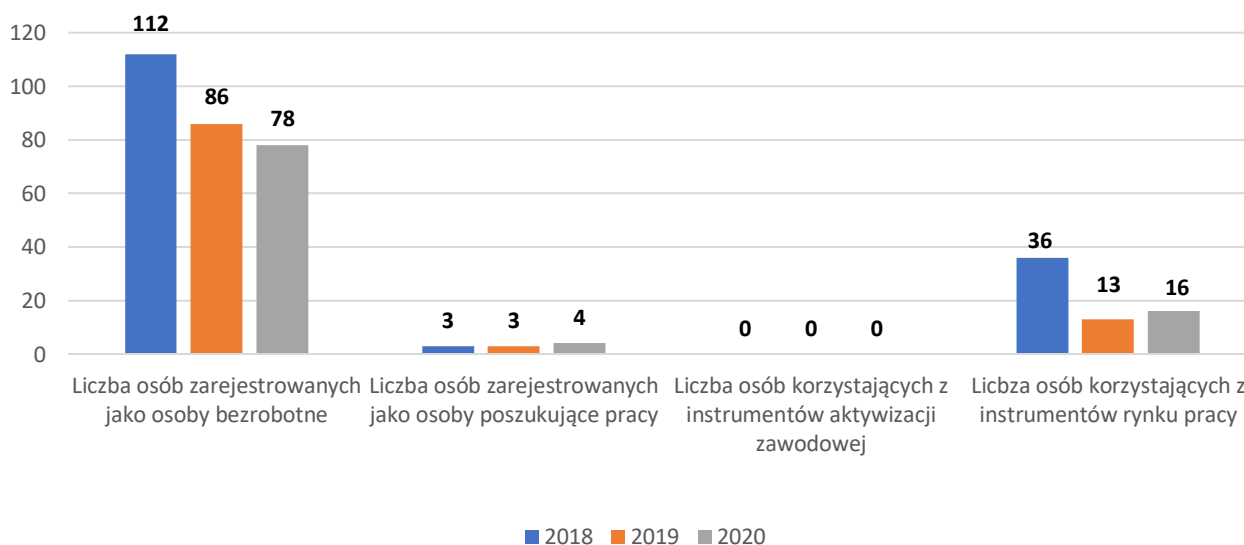
Rehabilitacja zawodowa przebiega w kilku etapach. Rozpoczyna się od oceny zdolności do pracy osoby z niepełnosprawnością (poradnictwo zawodowe), następny etap stanowi przygotowanie do pracy poprzez szkolenie zawodowe i kształcenie zawodowe, które realizowane jest w specjalnych szkołach zawodowych, zakładach aktywności zawodowej lub w specjalnych zakładach pracy.

Do realizacji tych celów niezbędne jest:

- 1) dobre przygotowanie do pracy;
- 2) właściwy dobór rodzaju i warunków pracy uwzględniając ich psychofizyczne możliwości i kwalifikacje zawodowe, a także zainteresowanie, preferencje oraz aspiracje zawodowe;
- 3) prawidłowe przygotowanie społecznego środowiska pracy do współdziałania z niepełnosprawnymi intelektualnie pracownikami;
- 4) pomoc właściwych służb w początkowym okresie zatrudnienia.

Powiatowy Urząd Pracy w Wąbrzeźnie realizuje zadania mające na celu wprowadzić osobę z niepełnosprawnością na rynek pracy, w formie zatrudnienia odpowiedniego do posiadanej niepełnosprawności, kwalifikacji oraz predyspozycji.

Wykres 20. Liczba osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych jako osoby bezrobotne oraz poszukujące pracy oraz liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z instrumentów aktywizacji zawodowej oraz instrumentów rynku pracy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wąbrzeźnie w latach 2018-2020.

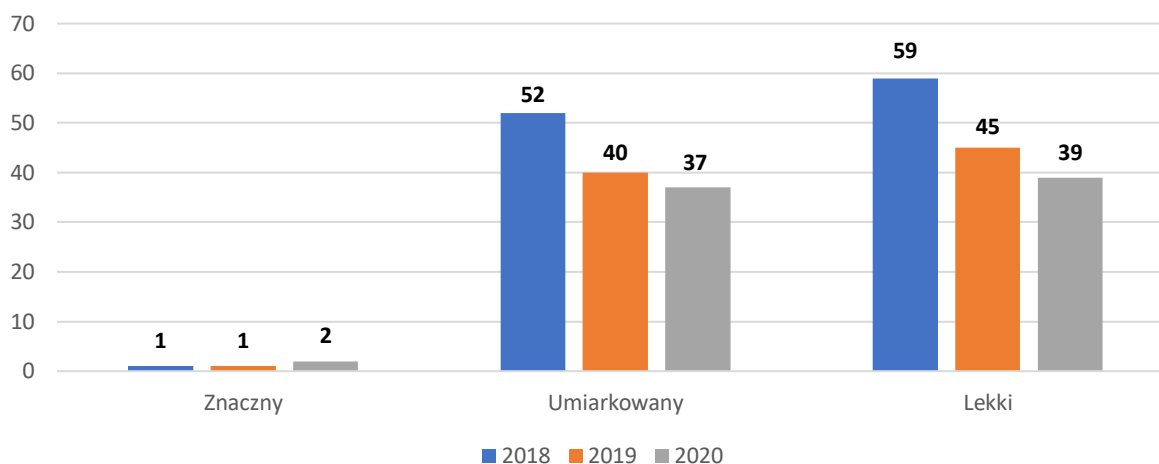

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie.

Powyższy wykres wskazuje, że liczba osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w Powiecie Wąbrzeskim zmalała o 12,32% w stosunku do roku 2018. Natomiast liczba osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych jako osoby poszukujące pracy utrzymuje się na podobnym poziomie. Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z instrumentów rynku pracy zmalała o 30,77% w stosunku do roku 2018. Poniższy wykres wskazuje że osoby zarejestrowane jako osoby bezrobotne posiadają lekki stopień niepełnosprawności w 51,81% w stosunku do stopnia znacznego oraz umiarkowanego.

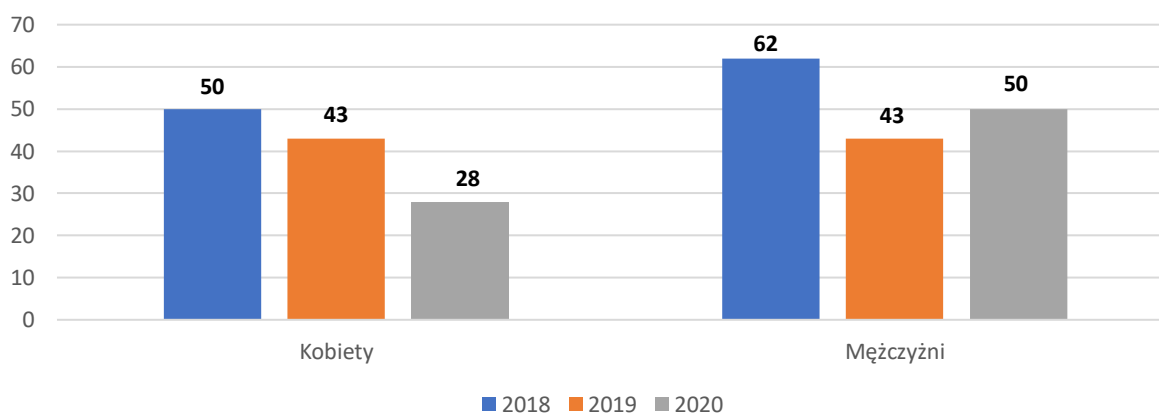

Wykres 21. Liczba osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych jako osoby bezrobotne ze względu na posiadany stopień niepełnosprawności w latach 2018-2020 w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wąbrzeźnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie.

Wykres 22. Liczba kobiet i mężczyzn z niepełnosprawnością zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w latach 2018-2020 w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wąbrzeźnie.

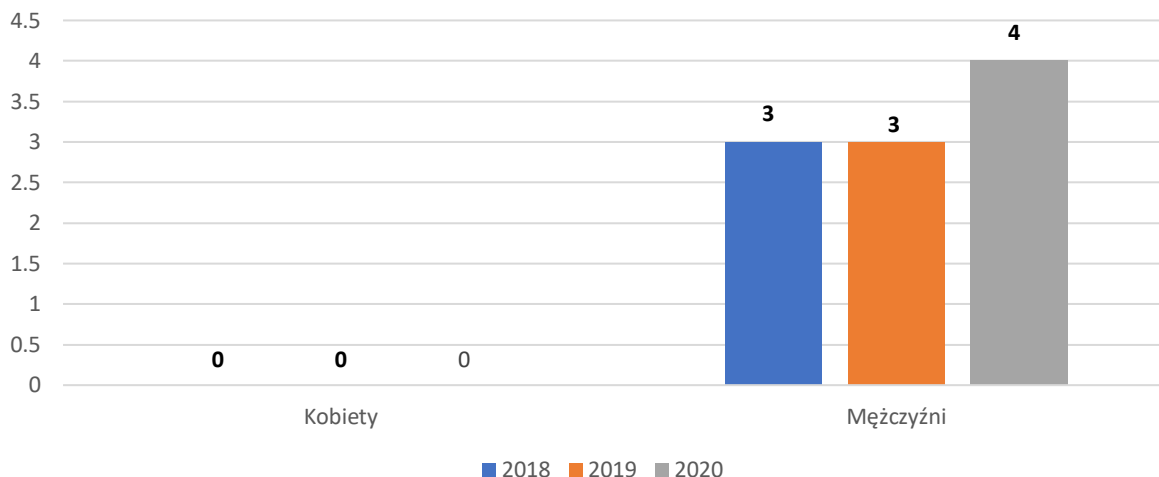

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie.

Powyższy wykres wskazuje, iż w ciągu ostatnich 3 lat 56,15% stanowili niepełnosprawni bezrobotni mężczyźni w stosunku do niepełnosprawnych bezrobotnych kobiet.

Wykres 23. Liczba kobiet i mężczyzn z niepełnosprawnością zarejestrowanych jako osoby poszukujące pracy w latach 2018-2020 w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wąbrzeźnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie.

Powyższy wykres wskazuje, iż jedynie mężczyźni z niepełnosprawnością w ostatnich trzech latach poszukiwali pracy.

Z pomocy dla w przystosowaniu się do funkcjonowania na rynku pracy oraz wspierania zatrudnienia i samozatrudnienia w latach 2018-2020 w Powiecie Wąbrzeskim skorzystało 5 osób, które podjęło własną działalność gospodarczą, 170 osób objęto doradztwem zawodowym zaś 51 osób zostało objęte pośrednictwem zawodowym.

6. Rehabilitacja społeczna

Jednym z istotnych aspektów działań na rzecz osób z niepełnosprawnością jest rehabilitacja społeczna. Potrzeba aktywizacji oraz pełniejsze uczestnictwo tych osób w życiu społecznym zapobiega w znacznym stopniu wykluczeniu społecznemu.

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym rehabilitacji w Polsce jest ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z 27 sierpnia 1997 r. wraz z aktami wykonawczymi.

W ustawie przyjęto następującą definicję rehabilitacji osób niepełnosprawnych: *rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania.*

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie osobom z niepełnosprawnością uczestnictwo w życiu społecznym, realizowana jest przede wszystkim przez:

- 1) wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby z niepełnosprawnością;
- 2) wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych;

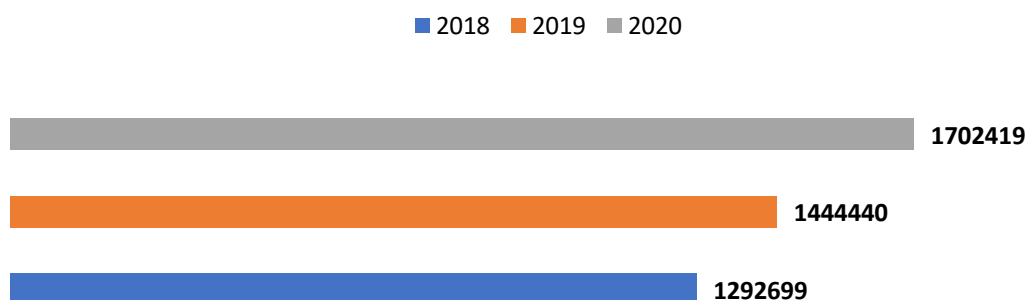

- 3) likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji;
- 4) kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnością.

Podział środków, jakie Powiat Wąbrzeski otrzymuje z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację zadań określonych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w każdym roku zatwierdza Rada Powiatu Wąbrzeskiego w oparciu o doświadczenie wynikające z realizacji wniosków z poprzednich lat, składanych przez osoby z niepełnosprawnością.

Wysokość środków dla samorządów powiatowych na realizację zadań ustalana jest corocznie w ustawie budżetowej państwa w planie finansowym PFRON. Wnioski o dofinansowanie poszczególnych zadań należy składać do PCPR. Warunkiem otrzymania i wydatkowania środków finansowych jest informacja o przyznaniu dofinansowania lub podpisanie umowy ze starostą, która szczegółowo określa wysokość i warunki dofinansowania w zależności od rodzaju pomocy.

Wykres 24. Wysokość środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dla Powiatu Wąbrzeskiego w latach 2018-2020 (wg. algorytmu) – rehabilitacja społeczna.

Źródło: opracowanie własne.

6.1 Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych

Uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym, według ustawy o rehabilitacji wspomaga proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością. Turnus rehabilitacyjny jest formą aktywnej rehabilitacji, połączoną z elementami wypoczynku.

Celem turnusu rehabilitacyjnego jest ogólna poprawa sprawności psychofizycznej oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi poprzez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwój zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu.

Turnusy rehabilitacyjne organizowane są wyłącznie na terenie całego kraju, w różnych często bardzo atrakcyjnych miejscowościach uzdrowiskowych, w grupach zorganizowanych liczących nie mniej niż 20 uczestników. Zarówno instytucja zajmująca się organizacją takich turnusów, jak i sam ośrodek, w którym turnus się odbywa muszą posiadać odpowiednie uprawnienia zezwalające na prowadzenie takiej działalności. Uprawnienia takie, po uprzedniej, szczególnej weryfikacji, nadaje

wojewoda właściwy ze względu na siedzibę organizatora, czy ośrodka. Informacja o podmiotach uprawnionych znajduje się także na stronie internetowej www.empatia.mpips.gov.pl.

Turnus rehabilitacyjny nie może być krótszy niż 14 dni. Osobie ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności albo posiadającej orzeczenie równoważne oraz osobie z niepełnosprawnością w wieku do 16 roku życia może być przyznane dofinansowanie pobytu opiekuna.

Wyboru miejsca na turnusie rehabilitacyjnym oraz rezerwacji dokonuje wnioskodawca. Wysokość dofinansowania dla osób z niepełnosprawnością jest uzależniona od stopnia niepełnosprawności i przeciętnego wynagrodzenia. Powoduje to zmiany w wysokości kwot dofinansowania w ciągu roku.

O dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, może ubiegać się osoba z niepełnosprawnością, jeżeli przeciętny miesięczny dochód (o którym mowa w art. 2 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku nie przekracza na osobę kwoty:

- 1) 50 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale – w przypadku rodziny;
- 2) 65 % w/w wynagrodzenia – w przypadku osoby samotnej.

Wniosek o dofinansowanie składa się w powiatowym centrum pomocy rodzinie właściwym dla miejsca zamieszkania. Kompletny wniosek jest rozpatrywany przez PCPR w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku.

Środki otrzymane z PFRON na realizację powyższego zadania na przestrzeni trzech lat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Realizacja zadania – turnusy rehabilitacyjne w latach 2018-2020

rok	ilość złożonych wniosków	liczba osób, które otrzymały dofinansowanie			kwota wypłaconego dofinansowania			
		dorośli	dzieci	opiekunowie	dorośli	dzieci	opiekunowie	RAZEM
2018	260	109	7	22	110.469	7.588	15.788	133.845
2019	227	88	8	24	114.600	11.672	23.063	149.335
2020	218	81	3	11	93.811	4.680	11.440	109.931
RAZEM	705	278	18	57	318.880	23.940	50.291	393.111

Źródło: opracowanie własne.

6.2 Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, jeżeli zachodzi potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych, osoby z niepełnosprawnością mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny.

Sprzęt rehabilitacyjny to urządzenia i sprzęty zalecone przez lekarza, niezbędne do rehabilitacji w warunkach domowych, mającej za zadanie osiągnięcie przy aktywnym uczestnictwie osoby

z niepełnosprawnością możliwie najwyższego poziomu jej funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej, nieobjęte ubezpieczeniem zdrowotnym Narodowego Funduszu Zdrowia.

Sprzęt rehabilitacyjny traktowany jest w przepisach odmiennie niż wyroby medyczne – nie ma określonego katalogu sprzętów rehabilitacyjnych. Przepisy prawa nie dookreślają, na jaki sprzęt PCPR może udzielić dofinansowania.

Przedmioty ortopedyczne to przyrządy ortopedyczne niezbędne w przypadku trwałego inwalidztwa, w okresie choroby lub usprawienia leczniczego. Przedmioty ortopedyczne przysługują bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w zależności od rodzaju przedmiotu) oraz na 2, 3, 4 lub 5 lat. Do przedmiotów ortopedycznych zaliczamy np.: protezy kończyn dolnych i górnych, dodatkowe wyposażenie do protez, aparaty słuchowe, obuwie ortopedyczne, kule i laski inwalidzkie, balkони, podpórki do chodzenia, wózki inwalidzkie itp.).

Środki pomocnicze to te środki, które ułatwiają w znacznym stopniu, bądź też umożliwiają, funkcjonowanie w środowisku społecznym (są nimi np. soczewki, lupy, lunety, szkła okularowe, aparaty słuchowe, cewniki, wkładki uszne, pieluchomajtki, protezy piersi, pasy przepuklinowe, pieluchy anatomiczne, poduszki przeciwoleżynowe, materace przeciwoleżynowe, peruki, inhalatory, krtań elektroniczna itp.).

Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze stanowią katalog sprzętów, który jest załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie. Rozporządzenie to określa limity finansowania każdego przedmiotu w ramach ubezpieczenia, dlatego procentowe wskaźniki dofinansowań ze środków PFRON odnoszą się do tych limitów.

Podstawowym warunkiem uzyskania dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze jest posiadania odpowiedniego dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność oraz spełnienie kryterium dochodowego.

Wysokość dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny wynosi do 80% kosztów tego sprzętu, nie więcej jednak niż do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Wnioskodawca zobowiązany jest do wkładu udziału własnego w minimalnej wysokości 20% kosztów.

W przypadku zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze do 100% udziału własnego osoby z niepełnosprawnością w wyznaczonym przez Narodowy Fundusz Zdrowia limicie ceny, ustalonym na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli taki udział jest wymagany lub do 150% sumy kwoty limitu, o którym mowa wyżej, wyznaczonym przez Narodowy Fundusz Zdrowia oraz wymaganego udziału własnego osoby z niepełnosprawnością w zakupie tych przedmiotów i środków pomocniczych, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit.

Tabela 6. Realizacja zadania – zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny w latach 2018-2020.

rok	ilość złożonych wniosków	liczba osób, które otrzymały dofinansowanie		kwota wypłaconego dofinansowania		
		dorośli	dzieci	dorośli	dzieci	RAZEM
2018	21	7	3	15.100	4.638	19.738
2019	35	17	1	25.730	800	26.530
2020	28	15	1	22.864	240	23.104
RAZEM	84	39	5	63.694	5.678	69.372

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. Realizacja zadania – zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2018-2020.

rok	ilość złożonych wniosków	liczba osób, które otrzymały dofinansowanie		kwota wypłaconego dofinansowania		
		dorośli	dzieci	dorośli	dzieci	RAZEM
2018	457	392	33	227.256	51.638	278.894
2019	502	406	40	281.474	18.783	300.257
2020	470	388	37	286.208	37.875	324.083
RAZEM	1429	1186	110	794.938	108.296	903.234

Źródło: opracowanie własne.

6.3 Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych

Bariery architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom z niepełnosprawnością.

O dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych mogą ubiegać się osoby z niepełnosprawnością, które mają trudności w poruszaniu się, jeżeli są właścicielami nieruchomości lub użytkownikami wieczystymi nieruchomości albo posiadają zgodę właściciela lokalu lub budynku mieszkalnego, w którym stale zamieszkują.

Z uwagi na brak w obecnie obowiązującym stanie prawnym definicji barier w komunikowaniu się, w ślad za stanowiskiem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych przyjmuje się, że bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie z niepełnosprawnością swobodne porozumiewanie się z otoczeniem i/lub przekazywanie informacji.

Bariery techniczne to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania przedmiotów lub urządzeń w zakresie odpowiednim do rodzaju niepełnosprawności. Likwidacja tych barier powinna powodować sprawniejsze funkcjonowanie osoby w społeczeństwie i umożliwić wydajniejsze jej funkcjonowanie w życiu codziennym.

O dofinansowanie likwidacji barier mogą ubiegać się:

- 1) w przypadku barier architektonicznych, osoby z niepełnosprawnością, które mają trudności w poruszaniu się, jeżeli są właścicielami nieruchomości lub użytkownikami wieczystymi nieruchomości albo posiadają zgodę właściciela lokalu lub budynku mieszkalnego, w którym stale zamieszkują;
- 2) w przypadku barier w komunikowaniu się i technicznych – osoby z niepełnosprawnością, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

Likwidacja powyższych barier ma na celu umożliwić lub w znacznym stopniu ułatwić osobie z niepełnosprawnością wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem. Maksymalna wysokość dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, komunikowaniu się i technicznych wynosi 95% kosztów przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Poniższa tabela ukazuje wysokość środków finansowych przeznaczonych na dofinansowanie powyższych zadań oraz przedstawia liczbę osób objętych pomocą.

Tabela nr 4. Realizacja zadania - likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w latach 2018-2020.

rok	bariery architektoniczne			bariery w komunikowaniu się i techniczne		
	ilość złożonych wniosków	liczba osób, które otrzymały dofinansowanie	kwota wypłaconego dofinansowania	liczba złożonych wniosków	liczba osób, które otrzymały dofinansowanie	kwota wypłaconego dofinansowania
2018	11	3	15.153	26	2	3.469
2019	10	7	42.515	38	9	11.334
2020	11	5	35.000	50	33	79.671
RAZEM	32	15	92.668	114	44	94.474

Źródło: opracowanie własne.

W ostatnich latach można zaobserwować wzrost liczby osób z niepełnosprawnością korzystających z dofinansowania ze środków PFRON do likwidacji barier funkcjonalnych.

6.4 Sport, kultura, rekreacja i turystyka osób z niepełnosprawnością

W ramach rehabilitacji społecznej można udzielić dofinansowania na sport, kulturę, rekreację i turystykę osób z niepełnosprawnością. O dofinansowanie mogą się ubiegać osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, jeżeli prowadzą działalność na rzecz osób z niepełnosprawnością przez okres co najmniej 2 lat przed dniem złożenia wniosku oraz udokumentują zapewnienie odpowiednich warunków technicznych i lokalowych do realizacji zadania oraz udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nie objętej dofinansowaniem ze środków PFRON. Wnioski o dofinansowanie składane są w terminie do dnia 30 listopada roku poprzedzającego realizację zadania. Wysokość dofinansowania organizacji działań w ramach sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością wynosi maksymalnie do 60% kosztów realizacji zadania.

W 2018 roku w ramach zadania zawarto trzy umowy na realizację różnych przedsięwzięć, natomiast w 2019 roku dofinansowano dwa przedsięwzięcia.

Ze względu na panującą w kraju pandemię COVID-19 w 2020 roku jedna z organizacji nie podpisała umowy i zrezygnowała z przyznanego dofinansowania. Dwie umowy zostały wypowiedziane. Łączna ilość osób, które skorzystały z dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami w latach 2018-2020 wynosiła 288.

Finansowanie realizowanego zadania przedstawia tabela poniżej.

Tabela 9. Realizacja zadania – sport, kultura, rekreacja i turystyka osób z niepełnosprawnością w latach 2018-2020.

rok	ilość złożonych wniosków	liczba osób, które otrzymały dofinansowanie	kwota wypłaconego dofinansowania
2018	3	141	11.798
2019	2	107	9.669
2020	4	40	1.920
RAZEM	9	288	23.387

Źródło: opracowanie własne

6.5 Warsztat Terapii Zajęciowej

Rysunek 2. Warsztat Terapii Zajęciowej w Wąbrzeźnie

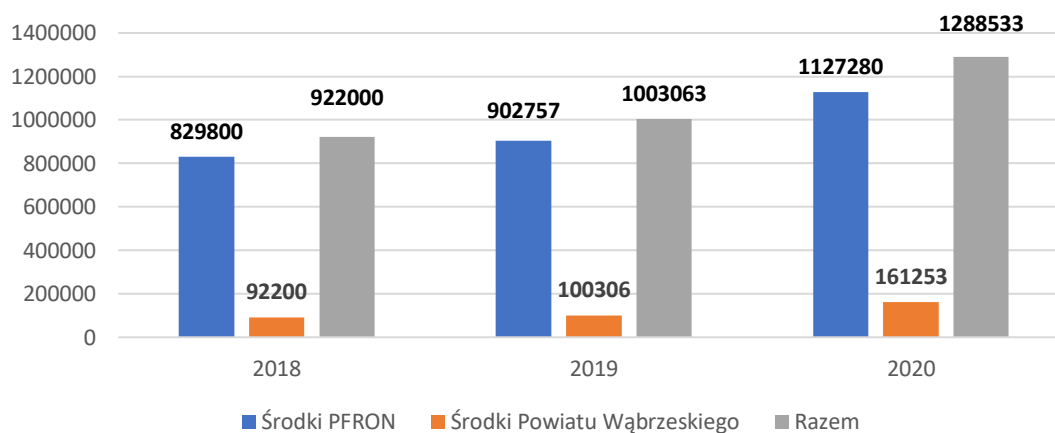
Źródło: zdjęcie własne WTZ Wąbrzeźno.

Na terenie Powiatu Wąbrzeskiego funkcjonuje jeden Warsztat Terapii Zajęciowej. Jednostką prowadzącą WTZ w Wąbrzeźnie jest Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski. Warsztat Terapii Zajęciowej jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom z niepełnosprawnością niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Zarząd Powiatu w Wąbrzeźnie na posiedzeniu w październiku 2019 r. wyraził zgodę na rozszerzenie Warsztatu Terapii Zajęciowej o 5 uczestników. Wobec tego od stycznia 2020 r. zwiększono liczbę uczestników z 50 do 55 osób.

Finansowanie WTZ odbywa się z dwóch źródeł tj. Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Powiatu Wąbrzeskiego.

Wykres 25. Finansowanie działalności WTZ w latach 2018-2020.

Źródło: opracowanie własne

W Warsztacie Terapii Zajęciowej terapia realizowana jest na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji, który zawiera formy rehabilitacji, zakres rehabilitacji, metody i zakres nauki umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, sprawności psychofizycznych, umiejętności zawodowych umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy, formy współpracy z rodziną lub opiekunami, planowane efekty rehabilitacji, osoby odpowiedzialne za realizację programu rehabilitacji. Na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji uczestnik warsztatu może brać udział w nieodpłatnych praktykach zawodowych u pracodawcy, w tym spółdzielni socjalnej w wymiarze 15 godzin tygodniowo, przez okres do 3 miesięcy, z możliwością przedłużenia do 6 miesięcy. Rehabilitacja uczestnika odbywa się poprzez stosowanie różnych form i metod terapii.

Zajęcia odbywają się w 10 pracowniach: gospodarczej, gastronomicznej, stolarskiej, krawiectwa i haftu, plastycznej, rękodzieła i dekorowania, poligraficzno-komputerowej, ogrodniczo-florystycznej, teatralno-muzycznej oraz edukacji i umiejętności społecznych.

W warsztacie znajduje się sala rehabilitacyjna wyposażona w odpowiedni sprzęt, z której korzystają uczestnicy. Mają oni możliwość korzystania z hipoterapii, czy zajęć na basenie. Uczestnicy biorą udział w życiu społecznym i kulturalnym na terenie Warsztatu, jak i poza nim. Uczestniczą w wycieczkach, zawodach, koncertach, kiermaszach i różnych uroczystościach okolicznościowych.

Na koniec roku 2020 w warsztacie było 14,70 etatu dla 16 osób, w tym:

- 1) kierownik – 1 etat;
- 2) instruktorzy terapii – 11 etatów;
- 3) księgowy – 0,50 etatu;
- 4) pielęgniarka – 1 etat;
- 5) rehabilitant – 1 etat;
- 6) psycholog - 0,20 etatu.

Jednostka prowadząca Warsztat jest zobowiązana do składania sprawozdań kwartalnych i sprawozdania rocznego. W uzgodnieniu z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie podmiot prowadzący Warsztat przyjmuje i zatwierdza zgłoszenie osób do uczestnictwa w warsztacie.

V. Programy i projekty realizowane na rzecz osób z niepełnosprawnością

Program „Aktywny Samorząd”

Głównym celem programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Formy wsparcia przewidziane w programie „Aktywny Samorząd” dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością.

„Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, zrealizowane w 2017 roku na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, dostarczyło wiedzy w zakresie wsparcia aktualnie oczekiwanego przez osoby niepełnosprawne.

Każdego roku PFRON przyjmuje Kierunki działań oraz warunki brzegowe obowiązujące realizatorów pilotażowego programu „Aktywny samorząd”, w których określa moduły, obszary i zadania realizowane w danym roku. Formy wsparcia przewidziane w programie adresowane są do osób fizycznych.

W roku 2020 w programie przewidziano następujące obszary pomocy:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, w tym:

1) Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

- a) Zadanie 1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu, w wieku do lat 18 lub w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych,
- b) Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu, w wieku aktywności zawodowej,
- c) Zadanie 3 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego, w wieku aktywności zawodowej,
- d) Zadanie 4 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych.

2) Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

- a) Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych, w wieku do lat 18 lub wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych,
- b) Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,

- c) Zadanie 3 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku, w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych,
- d) Zadanie 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy, w wieku do lat 18 lub w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych,
- e) Zadanie 5 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach programu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

3) Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

- a) Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym, w wieku do lat 18 lub w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych,
- b) Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności do (16 roku życia) lub ze znacznym stopniem niepełnosprawności,
- c) Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności, w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych, potwierdzona opinią eksperta PFRON stabilność procesu chorobowego potwierdzone opinią eksperta PFRON rokowania uzyskania zdolności do pracy w wyniku wsparcia udzielonego w programie,
- d) Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, (co najmniej na III poziomie jakości), adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności, w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych, potwierdzona opinią eksperta PFRON stabilność procesu chorobowego, potwierdzone opinią eksperta PFRON rokowania uzyskania zdolności do pracy w wyniku wsparcia udzielonego w programie,
- e) Zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania, w wieku do lat 18 lub w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnienie.

4) Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką),

adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, którzy są przedstawicielem ustawowym lub opiekunem prawnym dziecka.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckim.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przygotowało „Zasady przyznawania dofinansowania w ramach pilotażowego programu „Aktywny samorząd” w 2020 r. w Powiecie Wąbrzeskim”.

Wnioski o dofinansowanie w ramach programu były rejestrowane i obsługiwane w dedykowanym i bezpłatnie udostępnionym realizatorom programu Systemie Obsługi Wsparcia zwanym SOW. System Obsługi Wsparcia umożliwia wnioskodawcom złożenie wniosku w formie elektronicznej przez 365 dni w roku, również w dzień wolny od pracy bez wychodzenia z domu. Poprzez system możliwe jest załatwienie sprawy drogą elektroniczną na każdym jej etapie. Dostęp do systemu jest nieodpłatny. Korzystanie z Systemu wymaga posiadania profilu zaufanego na platformie e-PUAP lub kwalifikowalnego podpisu elektronicznego. Celem projektu, w ramach którego powstał SOW, jest zwiększenie dostępności pomocy oferowanej w ramach zadań i programów finansowanych ze środków PFRON, których realizatorem są Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Tabela 10. Dane dotyczące realizacji programu „Aktywny Samorząd” w latach 2018-2020.

rok	ilość złożonych wniosków	Kwota otrzymanego dofinansowania z PFRON na realizację zadania
2018	26	84.912,20 zł
2019	45	178.619,94 zł
2020	40	340.556,12 zł
RAZEM	111	604.088,26 zł

Źródło: opracowanie władne - sprawozdania z realizacji pilotażowego programu „Aktywny Samorząd”.

Program Wyrównywania Różnic Między Regionami III

Celem strategicznym programu jest wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnością do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie. Program finansowany jest ze środków PFRON. W programie można było uzyskać dofinansowanie na realizację projektów w obszarach:

- 1) obszar A – zapewnienie dostępności w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych;
- 2) obszar B – likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania;
- 3) obszar C – tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych;
- 4) obszar D – likwidacja barier transportowych;
- 5) obszar E – dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych;

- 6) obszar F – tworzenie warsztatów terapii oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury istniejących warsztatów terapii zajęciowej;
- 7) obszar G – skierowanie do powiatów poza algorytmem dodatkowych środków na finansowanie zadań ustawowych dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Adresatami programu w poszczególnych obszarach są:

- 1) obszar A – zarządcy w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych;
- 2) obszar B – powiaty lub podmioty, które prowadzą placówki edukacyjne lub środowiskowe domy samopomocy;
- 3) obszar C – gminy, powiaty, organizacje pozarządowe;
- 4) obszar D – placówki służące rehabilitacji osób niepełnosprawnych prowadzone przez organizacje pozarządowe, gminy lub powiaty, jednostki prowadzące warsztaty terapii zajęciowej, gminy, które dowożą osoby z niepełnosprawnościami do znajdujących się poza ich terenem placówek służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych;
- 5) obszar E – gminy, powiaty oraz organizacje pozarządowe;
- 6) obszar F – jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe;
- 7) obszar G – powiaty.

Wysokość dofinansowania na realizację każdego projektu w ramach programu dla Powiatu Wąbrzeskiego nie mogła przekroczyć:

- 1) dla obszaru A – 55%;
- 2) dla obszaru B – 55% kosztów realizacji projektu kwalifikujących się do objęcia pomocą w ramach programu (w przypadku likwidacji barier w urzędach pomoc nie mogła przekroczyć 35 % kosztów realizacji projektu);
- 3) dla obszaru C – 50% kosztów realizacji projektu kwalifikujących się do objęcia pomocą w ramach programu;
- 4) dla obszaru D – 80% kosztów realizacji projektu kwalifikujących się do objęcia pomocą w ramach programu – w przypadku projektów dotyczących wtz i 70% kosztów realizacji projektu kwalifikujących się do objęcia pomocą w ramach programu – w przypadku projektów dotyczących placówek służących rehabilitacji;
- 5) dla obszaru E – 20% kosztów realizacji projektu kwalifikujących się do objęcia pomocą w ramach programu;
- 6) dla obszaru G – 30% kwoty środków algorytmu zaplanowanych przez powiat w danym roku na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej.

Maksymalna wysokość dofinansowania ze środków PFRON wynosiła:

- 1) obszar A – do 165.000,00 zł;
- 2) obszar B – do 150.000 zł;
- 3) obszar C – do 34.000 zł na każde nowo utworzone stanowisko pracy w spółdzielni socjalnej osób prawnych, proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy osoby niepełnosprawnej zatrudnionej na tym stanowisku;

- 4) Obszar D:
  - a) Do 90.000 zł dla samochodów osobowych, zwanych dalej „mikrobusami”, które w wersji standardowej były samochodami 9-cio miejscowymi, specjalnie przystosowanymi do przewozu osób na wózkach inwalidzkich,
  - b) do 80.000 zł dla pozostałych samochodów osobowych, zwanych dalej „mikrobusami”, które w wersji standardowej były samochodami – 9-cio miejscowymi,
  - c) do 270.000 zł dla autobusów;
- 5) obszar E – do 15.000 zł na każdą osobę niepełnosprawną, która będzie w sposób stały korzystała z rezultatów projektu, przy czym projekt musiał dotyczyć co najmniej 30 osób niepełnosprawnych;
- 6) obszar F – do 70% kosztów realizacji projektu nie więcej niż 15.000,00 zł na każde miejsce dla osoby z niepełnosprawnością w warsztacie terapii zajęciowej, tworzone w wyniku realizacji programu lub do 80% kosztów realizacji projektu nie więcej niż 160.000,00 zł na remont bądź modernizację przeciwdziałającą degradacji infrastruktury istniejącego warsztatu terapii zajęciowej;
- 7) w przypadku obszaru G nie ustala się wskaźników kosztów, gdyż zadania realizowane przez powiat w ramach tego obszaru są szczegółowo regulowane postanowieniami ustawowymi oraz właściwymi aktami wykonawczymi.

W roku 2018 w ramach programu zrealizowano projekt w obszarze D pn. „Zakup samochodu 9-cio osobowego, specjalnie przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych, w tym na wózkach inwalidzkich, który będzie służył transportowi uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w Bliźnie” Na realizację programu otrzymano 81.000,00 w tym 1.200,00 zł na obsługę programu. Środki w całości wydatkowano.

W roku 2019 przy współpracy Starostwa Powiatowego i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie Powiat Wąbrzeski uzyskał dofinansowanie na realizację projektu „Zakup i montaż windy-podnośnika pionowego dla Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Wąbrzeźnie dla potrzeb osób niepełnosprawnych” Kwota dofinansowania wynosiła 26.499,47 zł.

Rysunek 3. Winda-podnośnik pionowy dla Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Wąbrzeźnie.

Źródło: Starostwo Powiatowe – Wydział Administracyjno-Gospodarczy.

W roku 2020 zostały podpisane 2 umowy w ramach „Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami III” na realizację 3 projektów w obszarach B,D i F.

Program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi” - Moduł III

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 568) Zarząd PFRON uchwałą nr 4/2020 Rady Nadzorczej z dnia 18 marca 2020 roku zatwierdził program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi” – Moduł III.

Celem programu było zapewnienie pomocy osobom z niepełnosprawnością poszkodowanym na skutek wystąpienia sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W ramach tego programu wprowadzona została możliwość uzyskania pomocy finansowej w związku z wystąpieniem w Polsce zagrożenie epidemicznego oraz stanu epidemii COVID-19. Pomoc ta udzielana była w formie dofinansowania kosztów związanych z zapewnieniem opieki w warunkach domowych.

Dnia 4 maja 2020 roku została zawarta umowa pomiędzy Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z siedzibą w Warszawie, a Powiatem Wąbrzeskim w sprawie realizacji w/w Modułu III programu. Do realizacji programu Samorząd powiatowy wyznaczył Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie.

Adresatami pomocy udzielanej w ramach Modułu III były osoby z niepełnosprawnością posiadające aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności oraz dzieci i młodzież niepełnosprawna posiadająca aktualne orzeczenie o niepełnosprawności wydane przed ukończeniem 16. roku życia. W imieniu osób niepełnoletnich oraz ubezwłasnowolnionych częściowo lub całkowicie z wnioskiem mogli wystąpić opiekunowie prawni tych osób.

Pomoc finansowa w ramach Modułu III programu skierowana była do osób z niepełnosprawnością, które były w okresie od 9 marca 2020 do 16 listopada 2020:

- 1) uczestnikami warsztatów terapii zajęciowej;
- 2) uczestnikami środowiskowych domów samopomocy;
- 3) podopiecznymi dziennych domów pomocy społecznej;
- 4) podopiecznymi placówek rehabilitacyjnych, których działalność finansowana jest ze środków PFRON;
- 5) uczestnikami programów zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą PFRON i w ramach tych programów korzystają ze wsparcia udzielanego przez placówki rehabilitacyjne;
- 6) pełnoletnimi (od 18 do 25 roku życia) uczestnikami zajęć rewalidacyjno-wychowawczych;
- 7) pełnoletnimi (od 18 do 24 roku życia) wychowankami specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych oraz specjalnych ośrodków wychowawczych, bądź uczestnikami szkół specjalnych przysposabiających do pracy;
- 8) pełnoletnimi (od 18 do 25 roku życia) wychowankami ośrodków rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczych oraz ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych.

Wysokość pomocy wynosiła 500 zł miesięcznie na jedną osobę.

Okres, na jaki mogło zostać przyznane świadczenie, nie mógł być dłuższy niż 5 miesięcy. W każdym z miesięcy musiał wystąpić brak możliwości korzystania z opieki w placówce rehabilitacyjnej przez okres co najmniej 5 kolejnych następujących po sobie dni roboczych. Świadczenie nie przysługiwało za miesiąc, w którym nastąpiła wypłata dodatkowego zasiłku opiekuńczego, przyznanego w związku z ustawą o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Aplikowanie wniosków umożliwiła również platforma elektroniczna Systemu Obsługi Wsparcia.

Informacje o zakresie i sposobie wykorzystania środków finansowych PFRON otrzymanych przez Samorząd powiatowy na realizację Modułu III programu "Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi" przedstawia tabela poniżej.

Tabela 11. Liczba złożonych wniosków dotycząca Modułu III.

L.p	DANE LICZBOWE	
1.	Liczba złożonych wniosków ogółem:	368
2.	Liczba złożonych wniosków spełniających wymogi programu:	334
3.	Liczba Wnioskodawców ogółem, którym udzielono pomocy:	334
4.	Liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono pomocy:	179
L.p	DANE FINANSOWE	Wysokość środków
1.	Środki finansowe otrzymane na realizację programu	413.700,00 zł
2.	Środki finansowe wydatkowane na realizację programu	382.500,00 zł
3.	Kwota środków finansowych do zwrotu	31.200,00 zł

Źródło: opracowanie własne - sprawozdania z realizacji Modułu III programu „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”

Program „Nasz Mały Świat”

Program „Nasz Mały Świat” realizowany jest przez Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski na zlecenie powiatu. W roku 2020 Stowarzyszenie realizowało zadanie publiczne – prowadzenie rehabilitacji dzieci i młodzieży w różnych typach placówek Nasz Mały Świat pn. „Zajęcia Integracyjne w NMŚ” w ramach ogłoszonego otwartego konkursu ofert. Zadanie skierowane było do dzieci, młodzieży i osób dorosłych z niepełnosprawnością, którego celem była integracja oraz wymiana doświadczeń. Zostały przeprowadzone warsztaty treningu umiejętności społecznych, fotograficznych, rękodzieła oraz zajęcia z alpakterapii dla 30 osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów zamieszkujących teren Powiatu Wąbrzeskiego. Zadanie finansowane było ze środków dotacji w wysokości 9.000,00 zł oraz środków własnych 700,00 zł.

W 2018 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej kontynuował realizację projektu unijnego na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Aktywizacja i włączenie społecznego osób niepełnosprawnych zagrożonych wykluczeniem społecznym ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkałych na terenach zdegradowanych”. Osoby ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności

zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zostały objęte doradztwem psychologicznym, prawnym i zawodowym. Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiły aktywne włączenie społeczne, a także powrót na rynek pracy realizowany poprzez wdrażanie instrumentów wspierających zatrudnienie i rehabilitację zawodową i społeczną osób miało przyczynić się do aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnością zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wsparciem objęto 24 osoby.

W 2020 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej rozpoczął realizację projektu, przy wsparciu środków Unii Europejskiej pn. „Wąbrzeskie Kluby Samopomocy”. Projekt ten skierowany został m.in. do osób niesamodzielnych. W projekcie przewidziano udział 8 osób z niepełnosprawnością, jednak na koniec 2020 roku liczba wynosiła 39 osób. Celem projektu jest zwiększenie dostępu do usług społecznych i opiekuńczych w Gminie Miasto Wąbrzeźno na obszarze rewitalizowanym w okresie od 01.07.2020 r. do 30.09.2021 r. dla 55 uczestników (40 K, 15 M) z grup defaworyzowanych, które są w najtrudniejszej sytuacji życiowej. Projekt przewiduje realizację kompleksowych usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym w tym Utworzenie Klubu Samopomocy, który świadczyć będzie usługi informatyczne, szkoleniowe i doradcze prawne, lekarza geriatry i psychologa dla uczestników 4 grup samopomocowych dla osób starszych – seniorów, rodziców samotnie wychowujących dzieci, i 2 równoległych grup osób przewlekle chorych, prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, usługi rehabilitacji, promocja i organizowanie wolontariatu w formie „bank czasu” czyli świadczenia usług wzajemnych, organizowanie imprez i wyjazdów integracyjnych.

W latach 2018-2020 osoby z niepełnosprawnością wymagające wsparcia usługowego, objęte zostały usługami opiekuńczymi. Zadanie realizowane było w trybie ciągłym przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Książkach. W ramach projektu „Usługi zapobiegające odizolowaniu rodzin ze specjalnymi potrzebami od społeczności lokalnej w Gminie Książki” prowadzonego przez Stowarzyszenie Wspólnie Możemy Więcej w 2020 r. m.in. wyposażono salę do prowadzenia zajęć sensorycznych dla dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami.

W roku 2020 Gmina Książki przystąpiła do partnerstwa z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Toruniu do projektu „Kujawsko-Pomorska Teleopieka” w ramach działania 9.3.2 Rozwój usług społecznych. Realizacja projektu rozpocznie się w 2021 roku. Projekt ma objąć osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym również osób z niepełnosprawnością.

VI. Instytucje, organizacje pozarządowe i inne jednostki działające na rzecz osób z niepełnosprawnością w Powiecie Wąbrzeskim

Na terenie Powiatu Wąbrzeskiego funkcjonują instytucje i organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz podejmowane są działania, których głównym celem jest wsparcie osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w codziennej egzystencji.

Należą do nich m. in.:

- 1) Dom Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie;
- 2) Fundacja Jedno Słońce w Wąbrzeźnie;
- 3) Fundacja „Zielona Dolina” w Łopatkach Polskich;
- 4) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębowej Łące;
- 5) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Książkach;

- 6) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Płużnicy;
- 7) Klub Seniora w Płużnicy;
- 8) Koło Powiatowe Polskiego Związku Niewidomych w Wąbrzeźnie;
- 9) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie;
- 10) Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Ryńsk;
- 11) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wąbrzeźnie;
- 12) Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych;
- 13) Powiatowy Urząd Pracy w Wąbrzeźnie;
- 14) Powiatowy Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności;
- 15) Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Oddział Rejonowy w Wąbrzeźnie;
- 16) Stowarzyszenie Amazonek w Wąbrzeźnie;
- 17) Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Płużnicy;
- 18) Spółdzielnia Socjalna „Baza” w Wąbrzeźnie;
- 19) Spółdzielnia Socjalna „Pomocna ekipa” w Płużnicy;
- 20) Stowarzyszenie Jesień Życia w Nowej Wsi Królewskiej;
- 21) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy we Wroniu;
- 22) Środowiskowy Dom Samopomocy w Bliźnie;
- 23) Środowiskowy Dom Samopomocy oddział I we Wroniu;
- 24) Środowiskowy Dom Samopomocy oddział II we Wroniu;
- 25) Uniwersytet Trzeciego Wieku w Wąbrzeźnie;
- 26) Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski w Wąbrzeźnie;
- 27) Wypożyczalnia Sprzętu Rehabilitacyjnego w Wąbrzeźnie;
- 28) Zakład Aktywności Zawodowej w Wąbrzeźnie.

VII. Ogólne założenia programu

1. Podstawy prawne programu

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim jest spójny z:

- 1) Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych;
- 3) Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych ratyfikowaną przez Polskę;
- 4) Ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 5) Tworzoną Strategią Rozwoju Powiatu Wąbrzeskiego oraz Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wąbrzeskim.

2. Adresaci programu

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim adresowany jest do :

- 1) osób z niepełnosprawnością i ich rodzin zamieszkujących teren Powiatu Wąbrzeskiego;
- 2) samorządów powiatowych i gminnych;
- 3) instytucji zajmujących się problematyką niepełnosprawności w powiecie;
- 4) organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką niepełnosprawności w powiecie;
- 5) społeczności lokalnej.

3. Cel i obszar działania programu

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim jest dokumentem służącym realizacji celów polityki społecznej powiatu.

Zgodnie z art. 35 a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 426 ze zm.) do zadań powiatu należy m.in.: *„opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie: rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych”*.

Pierwszy Program na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim został opracowany w roku 2014 i przyjęty do realizacji uchwałą Rady Powiatu Wąbrzeskiego z dnia 28 marca 2014 r. Aktualny program jest sumą analiz zaplanowanych potrzeb i działań, które wynikają ze zmieniającej się rzeczywistości. Program ma stanowić podstawę kierunków działań, jakie powinny być realizowane wobec osób niepełnosprawnych na terenie powiatu wąbrzeskiego.

Obszary realizacji programu dotyczą:

- 1) Rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnością;
- 2) Rehabilitacji zawodowej i zatrudniania osób z niepełnosprawnością;
- 3) Przestrzegania praw osób z niepełnosprawnością;
- 4) Wspierania rodzin osób z niepełnosprawnością.

4. Realizatorzy programu

Koordynatorem Programu jest samorząd Powiatu Wąbrzeskiego przy współpracy z:

- 1) Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie;
- 2) Powiatowym Urzędem Pracy w Wąbrzeźnie;
- 3) Powiatowym Zespołem do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wąbrzeźnie;
- 4) Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych w Wąbrzeźnie;
- 5) Ośrodkami Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Wąbrzeskiego;
- 6) Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Wąbrzeźnie;
- 7) Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym;

- 8) Organizacjami pozarządowymi;
- 9) Placówkami oświatowymi z terenu Powiatu Wąbrzeskiego;
- 10) Pracodawcami i innymi podmiotami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnością;
- 11) Lokalnymi mediami.

VIII. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest użyteczną metodą badawczą przy określaniu priorytetów rozwojowych. Nazwa SWOT jest skrótem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia). Dzięki analizie SWOT można ocenić w całości przedmiot badania ale także wskazać na słabe punkty, które można przełożyć na konkretne rozwiązania. Opracowanie tej analizy jest istotne w procesie planowania strategicznego i stanowi punkt wyjściowy dla realizacji poszczególnych celów założonych w Programie.

Jest to efektywna metoda identyfikacji słabych i silnych stron w działaniach, jakie podejmuje się na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- 1) mocne strony – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną;
- 2) słabe strony – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną;
- 3) szanse – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów;
- 4) zagrożenia – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływem na realizację celów.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na opracowanie prawidłowej strategii i przygotowanie programu oraz wynikających z nich planów działań.

Wynik analizy SWOT przedstawiają poniższe zestawienia, odnoszące się do kwestii osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin zamieszkujących teren Powiatu Wąbrzeskiego.

MOCNE STRONY

1. Bieżąca realizacja zadań powiatu z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób z niepełnosprawnością finansowanych ze środków PFRON.
2. Działalność organów działających na rzecz osób z niepełnosprawnością w strukturach samorządu tj. Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych.
3. Istniejąca infrastruktura działająca na rzecz osób z niepełnosprawnością: Środowiskowe Domy Samopomocy, WTZ, Dom Pomocy Społecznej.
4. Aktywna działalność organizacji pozarządowych działających na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnością.
5. Realizacja Pilotażowego Programu „Aktywny Samorząd”, którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, zawodowym i dostępie do edukacji.
6. Wykształcona, dobrze przygotowana i zaangażowana kadra podmiotów realizujących działania na rzecz osób z niepełnosprawnością.
7. Funkcjonowanie na terenie powiatu Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wąbrzeźnie.
8. Aktywna działalność PUP w Wąbrzeźnie na rzecz aktywizacji i zatrudniania osób z niepełnosprawnością.
9. Funkcjonowanie oddziałów przedszkolnych, klas integracyjnych oraz szkół specjalnych na wszystkich poziomach.
10. Wysokie zaangażowanie kadry realizującego zadania na rzecz osób z niepełnosprawnością.

SŁABE STRONY

1. Bariery: transportowe, architektoniczne, urbanistyczne, w komunikowaniu się oraz techniczne utrudniające pełen udział osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym.
2. Niewystarczająca współpraca międzysektorowa.
3. Niepełny przepływ informacji pomiędzy instytucjami zajmującymi się osobami z niepełnosprawnością.
4. Niska aktywność osób bezrobotnych z niepełnosprawnością na rynku pracy.
5. Mała liczba wolontariuszy wspierających osoby z niepełnosprawnością.
6. Niewystarczające środki finansowe w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnością.
7. Wysokie uzależnienie osób z niepełnosprawnością od sfery socjalnej.
8. Słabo rozwinięte usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnością, szczególnie z terenów wiejskich.
9. Brak mieszkań chronionych w Powiecie Wąbrzeskim przygotowujących osoby z niepełnosprawnością do prowadzenia samodzielnego życia w społeczeństwie.
10. Postawy roszczeniowe, bierność, bezradność wśród osób z niepełnosprawnością.

SZANSE

1. Rozwój społeczeństwa informacyjnego – zapewnienie dostępu do Internetu – dostęp mieszkańców do informacji, wiedzy i zatrudnienia.
2. Wzrost społecznej akceptacji osób z niepełnosprawnością.
3. Kampanie społeczne i działania edukacyjne przełamujące stereotypy na temat osób z niepełnosprawnością.
4. Pozyskiwanie środków finansowych na realizację zadań osób z niepełnosprawnością.
5. Rozwój form środowiskowego wsparcia osób z niepełnosprawnościami.
6. Rozwój współpracy międzysektorowej.
7. Kształtowanie pozytywnego wizerunku i upowszechnianie aktywnych postaw osób z niepełnosprawnościami.
8. Rozwój grup samopomocowych i wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnością.
9. Skuteczna integracja osób z niepełnosprawnością ze środowiskiem.
10. Efektywna promocja źródeł finansowania działań.

ZAGROŻENIA

1. Dalszy wzrost uzależnienia od sfery socjalnej wśród osób z niepełnosprawnością.
2. Zbyt mała aktywność osób z niepełnosprawnością do zmiany swojej sytuacji życiowej.
3. Wypalenie zawodowe osób udzielających wsparcie.
4. Bariery w pozyskiwaniu środków finansowych.
5. Negatywne zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa.
6. Niestabilność przepisów prawa dot. osób z niepełnosprawnością.
7. Zła sytuacja finansowa gospodarstw domowych osób z niepełnosprawnością ich rodzin.
8. Rozwój postaw roszczeniowych wobec instytucji i pracowników działających na rzecz osób z niepełnosprawnością.
9. Niestabilność i brak spójności przepisów prawnych dot. osób z niepełnosprawnością.
10. Niedostateczna wiedza nt. korzyści płynących z zatrudniania osób z niepełnosprawnością.

Zamieszczona analiza SWOT została przeprowadzona podczas konsultacji społecznych dotyczących zebrania opinii i pozyskania dodatkowych informacji, doświadczeń, sugestii na temat projektu Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim na lata 2021-2030 z przedstawicielami administracji samorządowej w Powiecie Wąbrzeskim, instytucjami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi osobami zajmującymi się problematyką osób z niepełnosprawnością.

IX. Cele „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim na lata 2021-2030”

Cel ogólny programu:

Poprawa jakości życia, podnoszenie świadomości społecznej na temat problemów osób z niepełnosprawnością z Powiatu Wąbrzeskiego oraz ich rodzin poprzez minimalizowanie zjawiska wykluczenia społecznego, przestrzeganie ich praw, przy aktywnej współpracy podmiotów działających na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Cele szczegółowe programu:

- 1) Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością pełnego dostępu do rehabilitacji społecznej;
- 2) Aktywizacja zawodowa oraz promocja zatrudnienia osób z niepełnosprawnością;
- 3) Podniesienie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie potrzeb, praw osób z niepełnosprawnością oraz instytucji i organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnością;
- 4) Wspieranie rodzin osób z niepełnosprawnością.

W tabeli przedstawionej poniżej zostały wykazane cele szczegółowe oraz poszczególne działania, aby możliwa była realizacja celu nadrzędnego.

X. Realizacja celów szczegółowych

Cel 1: Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością pełnego dostępu do rehabilitacji społecznej		
L.p	Nazwa zadania	Mierniki dofinansowania
1.1	Uczestnictwo osób z niepełnosprawnością oraz ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	- liczba osób korzystających z dofinansowania, - kwota środków wydatkowanych na zadanie,
1.2	Likwidacja barier architektonicznych, komunikowaniu się i technicznych	- liczba osób korzystających z dofinansowania, - kwota środków wydatkowanych na zadanie, - liczba przeprowadzonych likwidacji barier w obiektach użyteczności publicznej, - liczba przeprowadzonych likwidacji barier w mieszkaniach osób z niepełnosprawnością,
1.3	Wspieranie działań w zakresie likwidacji barier transportowych	- liczba osób korzystających z dofinansowania, - kwota środków wydatkowanych na zadanie,
1.4	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	- liczba osób korzystających z dofinansowania, - kwota środków wydatkowanych na zadanie,
1.5	Udział osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym – dofinansowanie sportu, kultury rekreacji i turystyki	- liczba osób objętych pomocą, - kwota wydatkowanych środków finansowych, - liczba osób biorących udział w wydarzeniach kulturalnych i sportowych, - liczba podjętych działań, - liczba przedsięwzięć,
1.6	Realizacja programów na rzecz osób z niepełnosprawnością tj. Aktywny samorząd, Program wyrównywania różnic między regionami	- liczba osób korzystających z dofinansowania, - kwota środków wydatkowanych na zadanie,
1.7	Kształtowanie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej poprzez prowadzenie placówek wsparcia dziennego dla osób z	- liczba osób objętych pomocą, - liczba instytucji, organizacji podejmujących działania na rzecz osób niepełnosprawnych, - liczba miejsc w ośrodkach wsparcia,

	niepełnosprawnością tj. Domy Pomocy Społecznej, Środowiskowe Domy Samopomocy, Warsztat Terapii zajęciowej	- liczba nowo powstałych placówek,
1.8	Prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego osobom, które utraciły sprawność organizmu	- liczba osób korzystających ze sprzętu rehabilitacyjnego, - kwota środków wykorzystanych na zadanie.

Termin realizacji: ciągły

Realizator: samorząd powiatu, samorządy gminne, instytucje i organizacje samorządowe zajmujące się problematyką osób z niepełnosprawnością, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Zakładane rezultaty:

- 1) wzrost aktywności osób z niepełnosprawnością;
- 2) wzrost liczby przedsięwzięć w zakresie organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością;
- 3) wzrost liczby osób z niepełnosprawnością uczęszczających do placówek rehabilitacyjnych;
- 4) wzrost samodzielności funkcjonowania osób z niepełnosprawnością w środowisku;
- 5) wzrost liczby ośrodków wsparcia i form pomocy osobom z niepełnosprawnością;
- 6) pozytywne zmiany w postrzeganiu osoby z niepełnosprawnością, jej wizerunku w środowisku lokalnym;
- 7) wzrost udziału osób z niepełnosprawnością w programach profilaktycznych, rehabilitacyjnych, pomocowych;
- 8) wzrost liczby obiektów użyteczności publicznej pozbawionych barier;
- 9) wzrost liczby środków transportu przystosowanego do przewozu osób z niepełnosprawnością.

Cel 2: Aktywizacja zawodowa oraz promocja zatrudnienia osób z niepełnosprawnością		
L.p	Nazwa zadania	Mierniki dofinansowania
2.1	Rozwój usług wspierających aktywizację zawodową	- liczba osób objętych wsparciem, - ilość wydatkowanych środków finansowych, - ilość podjętych działań,
2.2	Dążenie do rozwijania i udziału osób z niepełnosprawnością w warsztatach aktywizujących	- liczba warsztatów aktywizujących, - liczba osób objętych wsparciem, - ilość wydatkowanych środków,
2.3	Wzmocnienie usług pośrednictwa i poradnictwa pracy	- liczba osób objętych usługami z zakresu pośrednictwa i poradnictwa pracy, - ilość wydatkowanych środków, - liczba osób objętych wsparciem,
2.4	Wspieranie powstawania spółdzielni socjalnych, zakładu aktywności zawodowej	- liczba miejsc pracy w spółdzielni socjalnej, - liczba miejsc pracy w ZAZ,
2.5	Udzielanie wsparcia osobom z niepełnosprawnością w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym w ramach programu „Aktywny samorząd”	- liczba osób korzystających ze wsparcia, - ilość wydatkowanych środków finansowych,
2.6	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób z niepełnosprawnością zgodnie z potrzebami rynku pracy	- liczba osób, które wzięły udział w warsztatach/ szkoleniach/ spotkaniach/ konferencjach, - ilość wydatkowanych środków finansowych,
2.7	Wspieranie działalności gospodarczej przez osoby z niepełnosprawnością	- liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej, - kwota środków wydatkowanych na zadanie,
2.8	Promocja zatrudnienia osób z niepełnosprawnością na otwartym rynku pracy	- ilość publikacji na temat ofert działań dla osób z niepełnosprawnością, - ilość spotkań informacyjnych dla pracodawców,
2.9	Wspieranie działań na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością	- liczba osób, które podjęły zatrudnienie, - liczba nowych miejsc pracy, - kwota udzielonego dofinansowania,
2.10	Realizacja programów aktywizacji zawodowej dla osób z niepełnosprawnością	- liczba osób, które wzięły udział w programach, - liczba osób objętych różnymi formami aktywizacji zawodowej.

Termin realizacji: ciągły

Realizator: samorząd powiatu, samorządy gminne, Powiatowy Urząd Pracy, instytucje i organizacje samorządowe zajmujące się problematyką osób z niepełnosprawnością, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Zakładane rezultaty:

- 1) wzrost aktywności osób z niepełnosprawnością w poszukiwaniu pracy;
- 2) wzrost oferty szkoleniowej dla osób z niepełnosprawnością;
- 3) wzrost zatrudnienia osób z niepełnosprawnością na chronionym i otwartym rynku pracy;
- 4) wzrost zainteresowania pracodawców zatrudnianiem osób z niepełnosprawnością;
- 5) powstawanie spółdzielni socjalnych;
- 6) powstawanie nowych miejsc pracy w zakładzie aktywności zawodowej;
- 7) większa liczba projektów i programów przygotowujących osoby z niepełnosprawnością do wejścia na rynek pracy.

Cel 3: Podniesienie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie potrzeb, praw osób z niepełnosprawnością oraz instytucji i organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnością		
L.p	Nazwa zadania	Mierniki dofinansowania
3.1	Wspieranie dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności	- liczba osób objętych pomocą, - liczba placówek świadczących usługi w zakresie: leczenia, opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji, edukacji leczniczej i świadczeń zdrowotnych,
3.2	Upowszechnianie informacji o instytucjach i organizacjach działających na rzecz osób z niepełnosprawnością	- liczba osób objętych pomocą, - liczba instytucji/organizacji i innych podmiotów podejmujących działania na rzecz osób z niepełnosprawnością, liczba wydanych opracowań, sprawozdań, publikacji, broszur dotyczących zjawiska niepełnosprawności,
3.3	Rozpowszechnianie polityki informacyjnej na temat programów i form pomocy	- liczba podjętych działań, - liczba programów telewizyjnych, artykułów ukazujących się w lokalnych mediach dotyczących problemu niepełnosprawności na terenie powiatu,

3.4	Upowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób z niepełnosprawnością	- liczba podjętych działań, - liczba programów telewizyjnych, artykułów ukazująca się w lokalnych mediach dotyczących praw osób z niepełnosprawnością,
3.5	Promowanie twórczości osób z niepełnosprawnością	- liczba zorganizowanych przedsięwzięć związanych z promowaniem twórczości osób z niepełnosprawnością (kiermasze, wernisaże, wystawy konkursy),
3.6	Współpraca z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych	- liczba zorganizowanych posiedzeń,
3.7	Rozwój wolontariatu – utworzenie powiatowego centrum wolontariatu	- liczba wolontariuszy, - liczba podjętych działań,
3.8	Współpraca pomiędzy samorządem terytorialnym a sektorem non-profit	- liczba spotkań, szkoleń, konferencji dla podmiotów zaangażowanych w pomoc i wsparcie osobom z niepełnosprawnością.

Termin realizacji: ciągły

Realizator: samorząd powiatu, samorządy gminne, Powiatowy Urząd Pracy, instytucje i organizacje samorządowe zajmujące się problematyką osób z niepełnosprawnością, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Zakładane rezultaty:

- 1) wzrost poziomu świadomości osób z niepełnosprawnością w zakresie swoich praw;
- 2) wzrost poziomu wiedzy na temat instytucji i organizacji, które udzielają wsparcia osobom z niepełnosprawnością;
- 3) łatwiejszy dostęp do istniejących form wsparcia;
- 4) zwiększenie świadomości społeczeństwa nt. działań podejmowanych na rzecz osób z niepełnosprawnością;
- 5) wykorzystanie potencjału osób z niepełnosprawnością;
- 6) wzrost zaangażowania organizacji pozarządowych, grup samopomocowych i wolontariuszy w pomoc osobom z niepełnosprawnością;
- 7) wzrost wrażliwości społecznej na problemy osób z niepełnosprawnością oraz świadomości na temat problemu niepełnosprawności;
- 8) rozszerzenie zakresu działań na rzecz osób z niepełnosprawnością poprzez utworzenie powiatowego punktu wolontariatu.

Cel 4: Wspieranie rodzin osób z niepełnosprawnością		
L.p	Nazwa zadania	Mierniki dofinansowania
4.1	Wspieranie rozwoju poradnictwa specjalistycznego dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów	- liczba udzielonych porad specjalistycznych, - liczba osób objętych wsparciem,
4.2	Wspieranie działań w zakresie doskonalenia kadry zajmującej się bezpośrednio osobami z niepełnosprawnością, a także rodziców i opiekunów	- liczba podjętych działań, - liczba osób biorących udział w podjętych działaniach,
4.3	Prowadzenie szkoleń w zakresie dostępu i obsługi nowoczesnych technologii w związku z ubieganiem się osoby z niepełnosprawnością lub członka rodziny o dofinansowanie – system SOW	- liczba przeprowadzonych szkoleń, - liczba osób uczestniczących w szkoleniach, - liczba udostępnionych materiałów,
4.4	Opracowanie, wydawnictwo i dystrybucja informatora/poradnika dla osób z niepełnosprawnością o dostępnych w powiecie formach wsparcia (prawach, przywilejach, usługach, formach pomocy, placówkach edukacyjnych, udogodnieniach, podmiotach wspierających, placówkach służby zdrowia)	- liczba wydanych opracowań, nakładów,
4.5	Wspieranie działań w zakresie pomocy rodzinom z dziećmi z niepełnosprawnością poprzez zapewnienie możliwości kształcenia na wszystkich poziomach rozwoju dziecka oraz realizacją zajęć wczesnego wspomagania rozwoju dziecka	- liczba podmiotów pracujących na rzecz osób z niepełnosprawnością, - liczba dzieci z niepełnosprawnością objętych edukacją, - liczba utworzonych grup integracyjnych w przedszkolach i szkołach na wszystkich poziomach, - liczba dzieci i ich rodziców objętych wczesnym wspomaganiem.

Termin realizacji: ciągły

Realizator: samorząd powiatu, samorządy gminne, instytucje i organizacje samorządowe zajmujące się problematyką osób z niepełnosprawnością, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Zakładane rezultaty:

- 1) wzrost liczby osób z niepełnosprawnością uczęszczających do placówek edukacyjnych, rehabilitacyjnych;
- 2) ciągłe podnoszenie kwalifikacji osób zajmujących się opieką i rehabilitacją osób z niepełnosprawnością;
- 3) zwiększenie dostępności osób z niepełnosprawnością do uzyskania dofinansowania;
- 4) stworzenie poradnika/ informatora dla osób z niepełnosprawnością o dostępnych w powiecie formach wsparcia;
- 5) integracja osób z niepełnosprawnością ze środowiskiem lokalnym;
- 6) wzrost poziomu wiedzy rodziców/ opiekunów osób z niepełnosprawnością na temat różnych dostępnych form wsparcia, zmieniających się przepisów prawa;
- 7) nawiązywanie nowych kontaktów społecznych, a także zmniejszenie izolacji społecznej i przeciwdziałanie marginalizacji osób z niepełnosprawnością;
- 8) wzmocnienie osobistego potencjału oraz ograniczenie wpływu obciążeń psycho-fizycznych związanych ze sprawowaniem opieki poprzez wsparcie psychologiczne, terapeutyczne.

XI. Monitoring i ewaluacja programu

Monitoring programu będzie polegał na systematycznym zbieraniu i analizowaniu pod względem jakościowym i ilościowym informacji dotyczących wykonywania zadań określonych w programie od podmiotów zaangażowanych w jego realizację oraz ocenie skuteczności działań określonych w programie przy jednoczesnym dokonywaniu ich zmian.

Działania monitoringu:

- 1) bieżące gromadzenie danych statystycznych oraz informacji dotyczących realizacji programu;
- 2) analiza danych i informacji;
- 3) ocena stopnia wykonania przyjętych założeń;
- 4) analiza przyczyn rozbieżności między założeniami, a stanem faktycznym oraz identyfikacja sfer wymagających zmiany;
- 5) proponowanie działań naprawczych i planowanie ewentualnych zmian w programie oraz wdrażanie zmodyfikowanych zadań;
- 6) sporządzenie oceny realizacji programu.

W oparciu o zebrane dane dokonywana będzie również ewaluacja programu. Ewaluacja Programu ma dostarczyć informacji, czy cele programu są właściwie realizowane, jaka jest trafność przyjętych sposobów realizacji, skuteczność i efektywność programu oraz wskazywanie zmian na przyszłość.

Przedmiotem ewaluacji będzie skuteczność podejmowanych zadań głównie w oparciu o analizę założonych mierników oraz odpowiedź na poniższe pytania:

- 1) Czy program stwarza możliwości postępu w zakresie rozwoju działań na rzecz osób z niepełnosprawnością w Powiecie Wąbrzeskim?
- 2) Czy zagwarantowano wystarczające środki finansowe na realizację zadań zgodnie z programem?

- 3) Czy współpraca z realizatorami programu stwarza właściwe warunki do współdziałania w zakresie rozwoju działań na rzecz osób z niepełnosprawnością?
- 4) Jakie zadanie były realizowane, a jakie należałoby zmienić i dlaczego?
- 5) W jakim stopniu warunki bazowe, wyposażenie, realizacja zadań gwarantują realizację założonych celów programu?

Zbieranie danych dotyczących zrealizowanych zadań w ramach programu zajmuje się koordynator programu od podmiotów zaangażowanych w realizację programu wg. przygotowanego wzoru stanowiącego załącznik do programu.

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie będzie przedkładał sprawozdanie z realizacji programu Radzie Powiatu w Wąbrzeźnie wraz ze sprawozdaniem z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie.

XII. Źródła finansowania Programu

Źródłem finansowania Programu są środki finansowe pochodzące z budżetu Powiatu Wąbrzeskiego, a także:

- 1) środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- 2) środki Europejskiego Funduszu Społecznego oraz innych środków Unii Europejskiej;
- 3) środki budżetu państwa;
- 4) środki budżetu województwa;
- 5) środki własne samorządów gminnych;
- 6) środki pozabudżetowe pochodzące z funduszy publicznych, prywatnych i pracodawców.

XIII. Podsumowanie

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wąbrzeskim na lata 2021-2030 jest ważnym dokumentem strategicznym, wskazującym na działania mające na celu poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin zamieszkujących na terenie Powiatu Wąbrzeskiego. Program wskazuje potrzeby osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin, wyznacza główne cele do osiągnięcia oraz działania mające na celu umożliwienie osobom z niepełnosprawnością uczestnictwo w życiu społecznym, zawodowym, dostępie do rehabilitacji oraz ogranicza zjawisko wykluczenia społecznego.

Realizacja zadań określonych w Programie uzależniona będzie w dużym stopniu od możliwości finansowych jednostek samorządowych i innych podmiotów działających w obszarze osób z niepełnosprawnością. Ważną rolę odgrywają również sami adresaci programu tj. osoby z niepełnosprawnością oraz ich rodziny, gdyż od ich aktywnej postawy zależeć będzie realizacja zamierzonych celów i działań.